

T.C.
MEVLANA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SİBER ZORBALIK DÜZEYLERİ İLE
ALGILANAN SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aslı AKAR ÇELİK

KONYA
Temmuz, 2015

MEVLANA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SİBER ZORBALIK DÜZEYLERİ İLE
ALGILANAN SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Aslı AKAR ÇELİK

**Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce kabul edilen
yüksek lisans tezidir.**

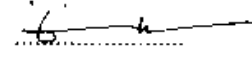
Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ömer ÜRE

KONYA
Temmuz, 2015

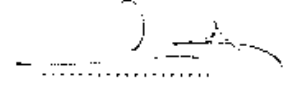
Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Rehberlik ve psikolojik danışmanlık Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 10 / 07 / 2015

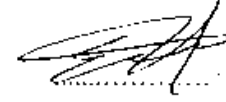
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer ÜRE

Üye : Yrd. Doç. Dr. Abdullah SÜRÜCÜ

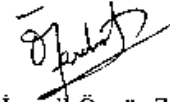

Üye : Yrd. Doç. Dr. Erkan EFİLİ

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Doç. Dr. İsmail Özgür ZEMBAT

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Yapmış olduğum akademik çalışmadan elde edilen bulgular ışığında ele alarak düzenlediğim yüksek lisans tezimin etik davranış ve akademik kurallara dikkat edilerek hazırlanıp sunulduğunu, tezimin tez yazım kurallarına uygunluğunu, tezimde kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, tezimi sadece Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne verdiğimi ve bu beyanımın aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Aslı AKAR ÇELİK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT.....	IX
TABLolar LİSTESİ	XI
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Sayıtlılar	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Tanımlar	6
1.5.1. Zorbalık	6
1.5.2. Siber Zorbalık	6
1.5.3. Sosyal Destek	6
2. ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Zorbalık Nedir?	7
2.1.1. Zorbalığın Boyutları	8
2.2. Siber Zorbalık Nedir?.....	9
2.3. Sosyal Destek	13
2.4. Siber Zorbalık ve Sosyal Destek	15
2.4.1. Siber Zorbalıkla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	17
2.4.2. Siber Zorbalıkla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	18
3. YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem	22
3.3. Veri Toplama Araçları	23
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	23
3.3.2. Siber Zorbalık Ölçeği	23
3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	23
3.4. Verilerin Analizi.....	25

4. BULGULAR.....	25
4.1. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri	28
4.1.1 Siber Zorbalık Ölçeği	28
4.2. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....	29
4.3. Siber Zorbalık ve Algılanan Sosyal Destek Algısına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi.....	31
4.3.1 Cinsiyet ve Siber Zorbalık -Algılanan Sosyal Destek Algısı	31
4.3.2. Öğrencilerin Sınıfları ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı	32
4.3.3. Okul Türü ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı.....	34
4.3.4 İnternet Üzerinde Vakit Geçirme ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı	36
4.3.5 İnterneti Kullanma Amacı ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı	37
4.3.6 Annenin Eğitim Seviyesi ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı	39
4.3.7 Babalarının Eğitim Seviyesi ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı	41
4.3.8 Gelir Düzeyi ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı.....	42
4.3.9. Boyutlar Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	43
4.3.10. Boyutlar Arasındaki İlişkinin Modellenmesi	44
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	46
6. ÖNERİLER	51
7. KAYNAKÇA.....	53
8. EKLER	60
9. ÖZGEÇMİŞ	64

ÖNSÖZ

Bu çalışma birçok kişinin emeği, desteği ve inancıyla yürütülmüştür. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca gerek derslerini dinlerken gerekse ders dışı sohbetlerimizde fikirlerinden, bilgi ve donanımından faydalandığım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ömer ÜRE'ye teşekkür ederim.

Her zaman en iyisi olması için çabalayan ve bizi bu konuda yüreklendiren sayın hocalarım Doç Dr. Erkan IŞIK'a, Özellikle çalışmamın en zor zamanlarında her soruma ve mesajıma sabırla ve ilgiyle cevap veren, yol gösteren Yrd. Doç. Dr Ahmet BEDEL'e ve Yrd. Doç. Dr. Yeliz SAYGIN'a müteşekkirim.

Bu sürecin tamamlanmasında büyük katkıları olan her zaman arkadaşlıklarıyla yanımda olan yol arkadaşlarım sayın Kemal AVARA ve Burçin ALTINAY'a teşekkür ediyorum.

Anneme, babama ve bir tanecik kardeşime, hayatımın her döneminde en yakınımda, sabırla, tebessümle, güçle ve sevgiyle her zaman benim yanımda olduğu için saygıdeğer eşim Mehmet Üstün ÇELİK'e sevgilerin en büyüğüyle teşekkür ederim.

Minicikken, mecburi olarak benimle beraber tüm araştırma sürecini aynı yorgunlukla yaşadığına inandığım doğacak oğlum Mehmet Ferit'e, sabırsızlıkla dünyaya gelmesini beklediğimiz evladımıza şimdiden yaşadığı tüm yorgunluk ve hiçbir sıkıntı yaşatmadığı için ayrıca ve çok teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım boyunca emeği geçen bütün öğretmenlerime saygılarımı sunar, araştırmanın bilim dünyasına katkı sağlamasını dilerim.

Aslı AKAR ÇELİK

ÖZET

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu iki değişkenin, cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim görmekte olduğu lise türü, okuduğu sınıf düzeyi, interneti daha çok hangi amaçlarla kullandıkları, günde ortalama internete giriş saatleri, anne-baba eğitim durumlarına göre değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma, Nevşehir ili Kozaklı ilçesinde 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İmam Hatip Lisesi, Mesleki Teknik Lisesi, Anadolu Lisesi türlerinde eğitimlerine devam eden 363 Öğrenci; 208 erkek (%57, 3) ve 155 kız (%42, 7) ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin demografik nitelikleriyle ilgili bilgileri elde etmek için Kişisel Bilgi Formu, siber zorbalık düzeylerini ölçmek için Siber Zorbalık Ölçeği ve algılanan sosyal destek düzeylerini ölçmek için Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 17 kullanılmıştır. Anket çalışmasına katılan öğrencilerin cinsiyetlerinin aile, arkadaş, özel, sosyal destek ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile t testi uygulanmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıflarına, okullarına, internet üzerinde vakit geçirme sürelerine, interneti kullanma amaçlarına, anne ve babalarının eğitim düzeylerine, ailelerin gelir düzeylerine göre aile, arkadaş, özel, sosyal destek ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) analizi uygulanmıştır.

Siber zorbalık ve algılanan sosyal destek boyutları arasında hem kendi içerisinde hem de aralarında ki ilişkinin tespit edilmesi için korelasyon analizi uygulanmıştır.

Boyutların birbirleriyle ve diğer gruptaki boyutlar ile etkileşimi çok yönlü modellemek için regresyon analizi uygulanmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda, öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Buna göre, özel insan ve arkadaşlarından gördükleri sosyal destek düzeyleri azaldıkça siber zorbalık eğilimleri de artmaktadır. Cinsiyetlerine (kadın bireylerde), günlük interneti kullanım sürelerine, interneti kullanım amaçlarına göre siber zorbalık eğilimleri pozitif yönde olmaktadır.

Araştırmamızda, Okul türlerinin, sınıf düzeylerinin, anne-baba eğitim durumları, gelir durumlarının herhangi bir etkisi olmadığı saptanmamıştır.

Araştırma sonuçları literatürde yer alan diğer araştırmalar ışığında tartışılıp yorumlanarak araştırma bulgularına ilişkin araştırmacılar ve psikolojik danışmanlar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Siber Zorbalık, Sosyal Destek, Lise Öğrencileri

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine that the relationship among the relationship among the high school students whose social support levels by perceived with cyberbullying. This study has twelve variables, gender, grade level, school type that have been studying, class level that has been studying, daily average access times of internet and what purposes they use internet more, and also it is aimed to examine that this situation is changed whether the parents education levels or not.

This research is implemented at the İmam Hatip High School, Vocational School, High School and General High School Students continuing their education 363 students; 208 male (57.3 %) and 155 female (42.7%), in Nevşehir at the province Kozaklı in 2014-2015 academic year.

Personal Information Form was used in order to obtain information about the demographic characteristics of the high school students who participating in the research, cyberbullying scale was used to measure the cyberbullying level and Multidimensional Perceived Social Support scale was used to measure social support levels.

SPSS 22 was used for the statistical analysis of the data obtained in the study t-test was used to test that whether the family, the gender of the students participating in the survey, friends, private social support, Cyberbullying basic size Average scores are different from each other or not.

Analysis of variance (ANOVA) was performed to test whether social support and cyberbullying basic dimensions average scores shows difference between the class of students who participated in the survey, their schools, the time of the internet usage, the purpose of the internet usage, parents education level and their incomes, family, friends or not.

Correlation analysis has been implemented for the detection of the relationship between the cyberbullying and perceived social support also both in itself and their relation. Regression analysis was performed to build multiple model for interaction of dimensions with each other.

As a result of this research , there is a significant relationship between students with problematic internet cyber perceived social support levels and the cyberbullying tendencies. Accordingly, when the level of social support from private people and friends tend to decrease, cyberbullying has also increased. Cyber bullying tendencies are in positive way according to Genders (female individuals), the daily use of the internet time and the purpose of the internet usage.

In our study , type of school, grade level, parents educational status and their incomes...etc. All these factors did not appear to have any effect on this situation. Recommendations which are contained the research findings discussed and interpreted in the light of other studies in the literature were presented to researchers and counselors.

Key Words: Cyberbullying, Social Support, High School Student

TABLolar LİSTESİ

No	Tablo Adı	Sayfa No
1	Örnekleme Giren Öğrencilerin Okul Türlerine, Sınıf Düzeylerine ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	22
2	Betimleyici İstatistikler.....	26
3	Betimleyici İstatistikler (1).....	27
4	Siber Zorbalık Boyutu	29
5	Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Alt Boyutları.....	30
6	Cinsiyet ve Boyutlar	31
7	Sınıf ve Boyutlar.....	33
8	Okul Türü ve Boyutlar.....	35
9	İnternet Üzerinde Vakit Geçirme ve Boyutlar.....	36
10	İnterneti Kullanma Amacı ve Boyutlar	38
11	Annenin Eğitim Seviyesi ve Boyutlar	40
12	Babalarının Eğitim Seviyesi ve Boyutlar	41
13	Gelir Düzeyi ve Boyutlar.....	43
14	Korelasyon Matrisi	44

1. GİRİŞ

Günümüzde insanların çoğu her daim teknolojik gelişmeleri takip etmek isteği içerisinde. Bu durumu, ünlü telefon markalarının son model cihaz kuyruklarına bakarak, internet kafelerin yoğunluklarını gözlemleyerek, teknolojik araçların satış rakamlarından takip ederek fark etmek neredeyse mümkündür.

Günlük yaşamımızı en çok etkileyen olaylardan birisi de Dünya'nın teknolojiyle gelişmesini ve değişmesini hızla sürdürmesidir.

Teknolojik gelişmelerle beraber hayatımızı büyük ölçüde etkileyen alan internet, sağladığı pek çok faydadan ötürü insan yaşamını kolaylaştırıp, zenginleştirerek geliştirmekte olduğu gibi yanı sıra kullanımına ilişkin problemlerinde de artış olduğu görülmektedir.

Bu durumdan dolayı her teknolojik araçta olduğu gibi internet kullanımında sağladığı imkanlar ve çeşitlilik ardında internet kullanımına yönelik problemlerli insan davranışlarını da ortaya çıkarmaya başlamıştır (Ceyhan, A.2011).

Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen veriler gösteriyor ki internet hayatımızı kolaylaştırdığı gibi aynı zamanda olumsuz katkıları olmuştur. Bulguların ışığında bakıldığında sanal ortamın olumsuz pek çok katkısı olduğu saptanmıştır(Öztürk ve Özmen, 2011).

Yapılan haberler ve edinilen sosyal hayattan örneklerle, internet ortamının etkilerine bakıldığında kişilerin kendi bedenlerine dahi zarar verme durumlarına kadar gidildiği görülmüştür (<http://www.hurriyet.com.tr/planet/20293523.asp>).

Yurt dışında internet kullanımı üzerine yapılan bir çok çalışma vardır. Bunlardan bir tanesi olan Amerika Birleşik Devletlerinde olan çalışma sonucunda 2000' li yılların başından sekiz sene boyunca internet kullanımı özellikle gençler arasında yüzde 129 artış oranına sahip olduğu ortaya konmuştur (Internet World Stats, 12.10.2010).

Günümüzde hızla gelişiyor ve bu teknolojiye ulaşım giderek kolaylaşmıştır ve bu kolay ulaşım beraberinde davranış problemlerli davranışlarda getirmiştir.

Teknoloji günümüzde iletişimin hızlanması için kullanmanın dışında sosyal medya adı altında resim, video, şahsi özellikler vs. altında kullanılmaktadır. Bu kullanmanın da öncelikli grubu teknolojiyi yakında takip eden genç nüfustur. Teknolojinin kendini tanıtmaya, başkalarıyla iletişim kurma, dünyayı yakından takip etmenin yanında ürün tanıtmaya, bunların ticaretini yapma gibi alanlarının da olması internet kullanımını arttırmaktadır. (Eksi ve Ümmet, 2013).

Yukarıda da belirtildiği gibi günümüzde teknoloji hızla gelişmektedir. Gelişen teknolojinin hayatımızı kolaylaştırmasıyla beraber bazı sorunlarda ortaya çıkmaktadır.

Eğitim ve öğretim yazılı kaynaklar yanı sıra teknolojik gelişimle de beslenerek gelişmekte ve bu desteği alarak ilerlemektedir. Gelişen Teknolojinin olumlu yönlerinden biri de budur. Genelde olaylar da görüldüğü üzere gelişen teknolojinin de eğitime getirdiği kolaylıklar ve yeniliklerin yanı sıra ardından bazı sıkıntılar da doğurduğu görülmüştür. Okulda gelişimsel ve önleyici rehberlik konularında sık görülen ve çocukların yaş aralıkları göz önünde alındığında öncelikle sorunlardan biri zorbalıktır. Okulda ve sosyal hayatta görülen bu sorun gelişen teknolojiyle beraber sanal olarak da gerçekleşmekte ve bu durum sanal zorbalık kavramını doğurmaktadır. Yeni bir kavram olarak hayatımıza giren sanal zorbalık kavramı, kişilerin teknolojik aletleri kullanarak bilerek ve isteyerek belirli aralıklarla genelde olan bir güç dengesizliğiyle başkaları üzerinde oluşturulan davranışlardır. Giderek yaygınlaşan bu zorbalık türü artık okulda, sosyal hayatta karşılaşılan bir durum olmuştur. Velilerin, öğretmenlerin ve idarecilerin özellikle öğrencileri bu konuda yakın takip ederek, gözlemleri gerekmektedir (Arıcak, 2001; Belsey, 2006; Hinduja ve Patching, 2009; Li, 2006; Yaman, Eroğlu ve Peker, 2011).

Zorbalık kavramının araştırma sonuçlarına bakıldığında belirli bir kavram üzerinde net olmadığını fakat genel çerçevede aynı durumdan bahsedildiği görülmektedir. Bu genel durumlardan biri zorbalık davranışının belirli aralıklarla tekrar edilir bir biçimde gerçekleşmesidir (Griffin & Gross, 2004).

Zorbalık kavramı üzerinde araştırma yapan ve diğer araştırmalar için öncülük etmiş araştırmacı Olweus bu kavram üzerinde en çok söylenen tanımı şöyle belirlemiştir “zorbalık” bir veya birden çok kişi tarafından birine tekrar eder bir şekilde, bilerek ve isteyerek olumsuz davranışlara maruz bırakılmasına denir” (Olweus, D.1994).

Niyet olarak bilerek ve isteyerek karşısındaki kişiyi ya da kişileri bir sürede olsa devam eden uygun olmayan davranışlarla kıran, rahatsızlık veren ya da teşebbüste bulunan durumlar zorbalık olarak nitelendirilir. Tanımda yer alan bilinçli bir davranış olması, sık olması içeriğinin zarar verme amacı olması diğer ve bir anda gelişen saldırgan davranışlardan en büyük farkıdır (Griffin & Gross, 2004).

Bu durum her zaman yüz yüze olarak, okul ortamlarında, sosyal ortamlarda ya da başka bir şekilde karşılaşma gerektirerek olmayabilir. Özellikle teknolojinin hız kazanması, herkesin telefon sahibi olabilmesi, evlerde bilgisayar sayılarının artmasıyla, zorbalık sanal ortam üzerinden de başlamıştır.

Gelişen iletişim araçları birçok kolaylık yanında bazı kurallara uyulmama ve denetimsiz kullanma sonucunda birçok olumsuzlukla da karşı karşıya gelinmektedir. Bu olumsuzluklara bakıldığında internet bağımlılıkları, sınavlarda kopya çekme, ateşli silah yapımlarını öğrenme, cinsel içerikli sayfalara bağımlılık, tehdit, taciz gibi olaylar başlarda gelmektedir (Erdur- Baker ve Kavşut, 2007, s.30).

İletişim özellikle, teknoloji üzerinde genç yaştaki bireyler arasında oldukça fazla kullanılmaktadır. Gençlerde ki, Bu iletişim ortamları daha önceleri elektronik postalar, anlık mesajlar gibi başlasa da şu anda sosyal medya üzerinden video ve resim paylaşımları, oyun siteleri, gibi yoğun kullanılan alanlar haline gelmiştir. Son dönemlerde ki bu internet ortamında ki bu iletişim türü, gençlerin gelişimlerine uygun görevler, kimlik gelişimleri, arkadaş ilişkileri, yakın ilişkileri, sosyal çevresini de önemli ölçüde etkilemektedir (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008).

Ülkemizde de tüm dünya da olduğu gibi teknolojinin olumsuz etkileri giderek artmaktadır. Özellikle öğrenciler üzerinde bu yıkıcı etkiler oldukça fazla görülmektedir (Baht, 2008).

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin siber zorbalık düzeylerini ve algılanan sosyal destek düzeylerini; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, günde ortalama internette geçirilen zaman, interneti daha çok hangi amaçlarla kullandıkları, ailenin gelir durumu, anne- baba eğitim durumları gibi bazı demografik değişkenlerine göre yordayıp yordamadığının incelenmesidir.

Yukarıda belirlenen genel amaç doğrultusunda problemin incelenebilmesi için bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

Problemler; Yukarıda belirlenen genel amaç doğrultusunda problemin incelenebilmesi için bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır: (3 temel problem olmalı)

P 1. Öğrencilerin sosyo-demografik ve diğer demografik özelliklerine(cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, günde ortalama internette geçirilen zaman, interneti daha çok hangi amaçlarla kullandıkları, ailenin gelir durumu, anne- baba eğitim durumları) göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 1a. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 1b. Öğrencilerin sınıf düzeyi göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 1c. Öğrencilerin okul türüne göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 1d. Öğrencilerin internette vakit geçirme sürelerine göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 1e. Öğrencilerin internet kullanma amaçlarına göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 1f. Öğrencilerin internet kullanma amaçlarına göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 1g. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim seviyelerine göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 1h. Öğrencilerin ailelerinin gelir seviyelerine göre siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

P 2. Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Günümüzde ergenlerin ve çocukların teknolojiyle erken karşılaşmaları ve günlük yaşamlarında sık kullanmaları, erişimlerinin kolay olması siber zorbalık durumunu göz önünde bulundurulması ve araştırılması önemini doğurmuştur.

Gerçek olmayan sanal bir ortam olan bu ortamda günlük yaşamda karşılaşılan sorunlarla karşılaşmakla beraber internet kullanımının artmasıyla bu sorunlarda hızla artmaktadır. Problem durumu olarak giderek artan siber zorbalık özellikle en fazla internet kullanıcıları olan çocuklar ve ergenler üzerinde görülmektedir.

Siber zorbalık konusuyla ilgili çok fazla olmayan fakat giderek artan çalışmalar gösteriyor ki zorbalığa neden olan davranışlar her çalışmada birbirinden farklı sonuçlar olarak bulunmuş görünse de konular temelde oldukça ilişkilidir (Dilmaç, 2009; Eroğlu ve Peker, 2011; Şahin, 2012).

Ülkemizde yapılan araştırmaların yeterli olmadığı yurt dışı çalışmalarına bakıldığında söylenebilir. Günümüzde oldukça sık görülen bu durum karşısında araştırmalar artırılarak önleyici ve eğitici çalışmaların yapılması sağlanmalıdır.

Yapılan bu araştırmada, diğer çalışmalardan lise öğrencilerinin problemleri davranış sayılan internet zorbalığı davranışlarının nedenlerini araştırmak ve yapılacak olan çalışmalara ışık tutmaktır. Diğer araştırmalardan farklı olarak bu çalışma da tüm devlet lisesi türlerinde okuyan öğrencilerin katılımları sağlanmıştır. Çalışma sonucu olarak benzer problemlerle karşılaşan öğretmen, veli ve idarecilere bir ışık tutması, yapılacak olan çalışmalara yardımcı olması, okul rehberliği alanında özellikle önleyici rehberlik çalışmalarına katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Sayıtlar

Bu araştırmada, araştırmaya katılan lise öğrencilerinin veri toplama aracı olarak kullanılacak Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS) ve Kişisel Bilgi Formu'nda bulunan maddeleri her öğrencinin gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içtenlikle cevap verdiği kabul edilir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, kullanılmış olan veri toplama araçları ile sınırlıdır.

Araştırmada ele alınan değişkenler, uygulanan veri toplama araçlarının ifade ettiği güvenirlik ve geçerlik boyutlarıyla sınırlıdır.

Araştırmada elde edilen bulgular ölçek uygulanan resmi devlet okulları lise öğrencileri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Siber Zorbalık

Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da gruba, özel ya da tüzel bir kişiiliğe karşı yapılan teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümüdür. (Arıcak, 2011, s.10)

1.5.2. Sosyal Destek

Bireye ğt verme, duygusal destek, maddi yardım, takdir, bireyim sorunlarla başa çıkmasına yardım etme, bireye model olma, sosyal ilgi biçiminde görülen çok boyutlu bir kavramdır (Yıldıırım, 2004).

1.5.3. Lise ğrencileri

İlköğretim ile yükseköğretim kurumları arasında yer alan genel okulları, teknik ve meslek okullarını yönetmek görev ve sorumluluğunu üstlenmiş kuruluş (T.D.K 1998).

2. ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma probleminin bağımsız ve bağımlı değişkenleri ile ilgili kavramlar ve bu konuda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Zorbalık Nedir?

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte (1998:2515) zorba; gücüne güvenerek başkalarının hakkını alan, zorbalık ise zorba olma durumu, zorbaca davranış olarak tanımlanmıştır.

Zorbalık okul, iş, siyaset, hukuk ve sosyoloji alanında da kullanılan çok geniş bir kavramdır. Bunun yanında yapılan birçok araştırma genellikle zorbalığın eğitim alanında ki rolü üzerinde rmaktadır (Pişkin, 2002, s.532).

Rigby' e göre; zorbalık bir kişinin yahut bir grubun fiziksel, psikolojik v.b açılardan belli bir süreç içerisinde kendi gücünden daha az güçlü bir kişiye yahut gruba sergilediği zarar verici davranışlardır. Bu durum, özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinden sonra müthiş bir artış göstererek devam etmektedir. Zorbalık davranışının bu denli büyük bir artış göstermesi meydanında ilgisini çekerek, bir çok araştırmaya konu olarak, araştırmacıların dikkatini çeken bir hale gelmiştir (Rigby, 2011, s.275).

Yapılan araştırmalarda zorbalığın, kişiyi bir çok açıdan (fiziksel, ruhsal, ve sosyal yönden) negatif yönde etkilediğine ilişkin sonuçlar bulunmuştur. Zorbalığa maruz kalan kişilerde hayatının sonraki zamanlarında etkilenen yönler açısından risk oluşturabildiği öne sürülmüştür (Rigby, 2000; Estevez, Musitu ve Herrero, 2005; Marini, Dane, Bosacki ve Cura 2006; Davidson & Demaray, 2007; Totura, Green, Karver ve Gesten, 2008).

Bu konuda önemli araştırmalar yapan Olweus (1993), zorbalığı aralarında güç dengesizliği olan bir ya da birden fazla kişinin bir kişiye yönelik, kasıtlı, tekrarlayıcı olumsuz eylemleri olarak tanımlanmakta ve bir tür akran saldırganlığı olarak

nitelendirilmektedir. Olweus, çalışmalarının başlangıç yıllarında okul zorbalığını, bir grup tarafından yapılan şiddet anlamına gelen “mobbing” sözcüğü ile ifade etmiştir (Akt: Pişkin, 2002).

Yapılan araştırmalara bakıldığında zorbalık kelimesinin ilk tanımlama hali, Norveçli araştırmacı Olweus tarafından 1978 yılında yapılmış ve bir çok araştırmacı tarafından ilk olarak kabul edilmiştir. Olweus'un " Okullarda Saldırganlık" kitabında bu tanım yer almaktadır. Ünlü araştırmacı Zorbalık kavramını "tek kişi ya da birden çok kişinin başka bir kişi ya da kişilere, bilerek, bir süre devam eden ve birden çok defa yapılan rahatsız edici davranışlar olarak tanımlamaktadır (akt. Yaman ve arkadaşları, 2011 s.17).

Zorbalık, saldırganlığın bir türüdür fakat bir olaya zorbalık denebilmesi için, zorbalığı uygulayan ve uygulanan(mağdur- kurban) arasında ki güç oranında bir dengenin söz edilemez. Bu durumda bir güç farkı vardır. Zorbalık Davranışının fiziksel ve psikolojik bir güç farkıyla olmasının yanı sıra, tekrar edilmesi, bunu kasıtlı olarak yapması, üstünlük kurmaya çalışması da özellikler arasındadır. Denk güçteki(psikolojik, fiziksel, bilişsel) kişiler arasında oluşan benzer bir durum zorbalık olarak tanımlanamaz. Bu durumun tekrar etmemiş, bir defa olmuş olması da zorbalık olarak nitelendirilemez fakat zarar verici davranışın boyutunun çok şiddetli olması halinde zorbalık olarak söylenebilir (Yaman, Eroğlu ve Peker, 2011 s. 20).

Zorbalık, Kişilere lakap takma, birini sosyal medya üzerinden dışlama ve atma, kişiler hakkında gerçek olmayan söylenti çıkarma, alay etme, küçük düşürücü sözler ve davranışlarda bulunma, duygusal ya da fiziksel zarar verme olarak söylenir (Bridge, 2010: 42).

Bu davranışlarda bulunan kişilerin, zorbalık davranışı sergilemelerinde ki neden, belli psikolojik sıkıntıları gizleme(korkuları, mutsuzluklarını, sevilme eksikliğini, yetersizlik duygusunu, aşağılanma duygusu vb.), arkadaşları arasında aranan bir kişi olma duygusu, belirli başarı duygularında eksikliklerdir (Bridge, 2010: 53).

2.1.1. Zorbalığın Boyutları

Olweus'a göre bir eyleme zorbalık diyebilmemiz için şu üç temel ölçüte uyması gerekmektedir (Olweus, 1999):

- 1- Saldırgan davranışların kasıtlı olarak zarar verme amacı gütmemesi,
- 2- Zorbanın bu tür eylemleri sürekli olarak yapması
- 3- Zorba ve kurban arasında güç dengesi yönünden eşitlik olmaması, yani zorbalığa uğrayan mağdurun, kendini savunamaması gerekir.

Besag (1995) 'a göre Zorbalık, "bireyin kendisini savunamayacak durumda olan kişilere zarar verme isteğinin olmasıdır. Zorbalık bir eylemden çok bir tutumu yansıtmaktadır. Zorbalığın Dört alt boyutu vardır:

- 1-Zorbalık olarak nitelendirilen durum psikolojik, sözel ve fiziksel olabilir,
- 2-ortaya çıkması toplumda kabul edilir bir halde olabilir,
- 3- Zorbalığa maruz kalmış olan kişi bunun tekrarlanacağını düşünerek endişe halinde olur,
- 4- Bir güç dengesizliği söz konusudur.

2.2. Siber Zorbalık Nedir?

Son yıllarda bilişim ve iletişim teknolojilerinde görülen gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan ve siber zorbalık olarak adlandırılan yeni bir zorbalık türüyle karşı karşıya kalındığı ifade edilmektedir (Breivik ve Olweus, 2006). Siber zorbalık, bir birey veya grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini diğer bireylere zarar vermek amacıyla tekrarlayan biçimde kullanması olarak tanımlanmaktadır. Çevrimiçi zorbalık, dijital zorbalık, elektronik zorbalık, internet zorbalığı ve çevrimiçi zarar verme gibi farklı adlarla da isimlendirilen siber zorbalık teknolojinin karanlık yönü olarak nitelendirilmektedir (Kowalksi ve Limber, 2007) ; (Akt: Akbaba ve Eroğlu, 2013).

Teknolojinin bu kadar gelişmesi insanlar arası iletişimi kolaylaştırırken, hayata bazı değişiklikler ve yeniliklerde gelmiştir.

Gelişen teknolojinin özellikle genç nüfus arasında yaygınlaşması, eğitimde çok sık görülen okullarda ki zorbalık davranışının farklı boyutlarının da olmaya başlamasına neden sağlamıştır. Zorbalık davranışı artık internet üzerinden de oluşarak farklı bir

zorbalık türü olan “sanal zorbalık” (cyber bullying) oluşmuştur (Yaman, Eroğlu ve Peker 2011, s.162).

Siber Zorbalık’ ta diyebildiğimiz yeni oluşan bu zorbalık türü ilk defa eğitimci Bill Belsey tarafından 2004 yılında Kanada ülkesinde kullanılmıştır (Belsey, 2004).

Akran zorbalığının net bir tanımı vardır fakat Siber zorbalığın aynı şekilde net bir tanımı yoktur. 2000 li yılların başından itibaren kavram yeni yeni kullanılmaya başlanmış, farklı araştırmalarda konu olmuştur. Willard’a (2006) göre kişilere acımadan, bilerek ve isteyerek yazı ve görüntü göndermek, zarar vermek amacıyla hareket etmek ve bunları iletişim araçları aracılığıyla yapmak siber zorbalıktır.

Belsey'e (2006) göre siber zorbalık; düşmanca hislerle birden çok defa yapılan, tekrarlanan kişi ya da birden çok kişi tarafından yapılan teknolojinin kullanılmasıyla yapılan zorbalıktır.

Başka kişilere zarar vermek maksatıyla, bir ya da birden çok kişi tarafından iletişim araçları kullanarak(e-mail, cep telefonu, sms, vb.) bilerek ve düşmanca hislerde terar ederek davranışlarda bulunmaktır (Arıçak, 2009).

Siber zorbalığı anlatan tüm yorumlardan çıkarılan bilişim teknolojilerinin kullanılarak isteyerek kasıtlı olarak, belli bir tekrar halinde olmasıdır. Bu durum da uygulayan ve uygulanan arasızda güçleri arasında bir dengesizlik vardır (Li, Smith & Cross, 2012).

Siber zorbalıkta olan zarar verici davranışlar, başka zorbalık davranışlarından kişilere ulaşma ve yayılma hızı bakımından diğer zorba davranışlardan farklıdır. Birkaç dakika içinde milyonlarca kişiye ulaşabilecek güçtedir ve zararı bir defa olduğunda tekrarlanmasını kolay hale getirmektedir (Dooley, Pyzalski, & Cross, 2009; Patchin & Hinduja, 2012; Shariff, 19 2008).

İnternet kullanma davranışı, kişilerin dışarıdaki sosyal ortamlarıyla benzerlik gösterir. Yani internet ortamı haricinde ki ortamlarda bir güç dengesizliği söz konusuysa internet ortamında da aynı güç dengesizliği vardır. İletişim ortamlarını çok iyi kullanan bir çocuk sanal ortamda bir üstünlük kurmaktadır (Li, Smith & Cross, 2012; Smith, 2011).

Siber zorbalık, küfürlü konuşma, argo ithamlar, kişilerle alay etme, bunları iletişim araçları ile gerçekleştirilen saldırılardır (Kiesler ve Sproull, 1992, s.101; Thompsen, 1996, s.300).

Siber zorbalık davranışlarına örnek olarak şunlar verilebilir (Topçu ve Erdur, 2007, s.256):

- Bir kişi hakkında asılsız sözler söyleme,
- Zorbalığa maruz kalan kişinin sosyal medya hesaplarında küçük düşürücü ve tehditkar sözler söyleme,
- E-mail aracılığıyla ya da cep telefonunu kullanarak alçaltıcı, cinsel içerikli taciz mesajları, şiddet mesajları gönderme,
- Bir kişinin haberi olmadan, izinsiz bir şekilde uygunsuz resimlerini çekme,
- Herhangi bir sebep olmadan kişiyi sosyal ortamlardan dışlama ve sohbet sitelerinden uzaklaştırma,
- Kişi hakkında küçültücü siteler hazırlama ve görüntüler paylaşma.

Teknolojik araçlar kullanarak yapılan zorbalık durumu siber zorbalık davranışı gerek kişisel gerek kitlesel olarak ülkemizi oldukça etkileyen ve etkileyecek, zarar verebilecek olan genel bir tanımdır. Siber zorbalığın uygulanan en yaygın çeşitleri şunlardır;

- İsmi belirsiz yorumlar
- İçerikleri açısından cinsel konular olan resim, video ve yazılar, kişilere alay eder lakap takma
- Kışkırtıcı yazılar paylaşma, özel üyelik istemeyen herkesin girebilmesinin serbest olduğu sitelerde gezinme
- Kişisel bilgiler paylaşma

- Dışlama (Harmon, 2004).

Nocentini ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları araştırma sonucunda Almanya, İtalya ve İspanya’ da siber zorbalık tanımı incelenmiş ve ülkeler de şöyle sonuçlar bulunmuştur.

Almanya’da” Psikolojik saldırı, manevi zorbalık”

İtalya’da “ sanal Zorbalık”

İspanya’da “İnternet aracılığıyla taciz” olarak tanımladıkları bulunmuştur. Araştırmaya göre bir durumun siber zorbalık olabilmesi için, o davranışın kasten ve zarar vermek maksadıyla yapılmış olması gerekmektedir.

Yüz yüze kırıncı söz ve davranışlarda bulunmaya çekinen kişilerde, bu tür davranışları gerçekleştirebilecekleri uygun alanlardan biri olan internet ortamında siber zorbalık davranışını sergileyebilmektedirler.

Bahsedilen durumların gerçekleşmiş olması haricinde kişilere hiçbir şeye hizmet etmeyen mesajlar bırakma, anonim çağrılar bırakma, içerikleri bakımından tacizkar ve tehditkar e-postalar gönderme, virüslü mesajlar iletme gibi durumlarda da siber zorbalık denilebilmektedir (Arıcak, 2009, s. 183).

Yapılan araştırmalara bakıldığında birbirinden farklı fakat temelde ilişkisel olan siber zorbalık kavramını araştırmacılar; Kopeckı, Szotkowski ve Krejci (2012, s.1355) ve Willard (2005, s.1) detaylandırarak şöyle anlatarak özetlemiştir; siber zorbalık durumunda

1. Karşıdakini sinirlendirmek: ayıp, sert, ve sinirli mesajlar iletme.
2. Durumdan bıktırmak: rahatsız edici davranışı sıklıkla tekrar etmek
3. Sanal taciz: teknolojik ortamda (internet), kişileri tehdit edici iletiler göndermek.
4. İftiravari konuşma: gerçek yansıtmayan kelimeler sarf ederek kişileri zor durumda bırakmak

5. Kişilerin yerine geçme: bir kişiyi zor durumda bırakmak için oymuş gibi konuşma.
6. Gizli olanı yaymak: bir kişinin özel yazışmalarını veya özel bilgilerini herkesle paylaşmak.
7. Aldatmak: kandırarak bilgileri paylaşmak
8. Sosyal ortamdan ötelemek: herhangi bir sosyal mecradan kişiyi dışlamak, atmak
9. Cinsel görüntüler paylaşmak: zarar vermek istediği bir kişinin yahut kendinin içerik olarak cinsellik barındıran görüntü ya da video paylaşımı

Bunları tümünü ya da bir kaçını yaparak kişiyi sosyal hayatta zora sokarak utanacak bir duruma düşürmek

2.3. Sosyal Destek

İnsan sosyal bir varlık olduğundan dolayı yaşamı boyunca da hissetmek istediği çevresinin sosyal desteğini alarak bir yaşam sürdürmektir. Durum ne olursa olsun, ister sevinçli olaylarda ister kederli durumlarda birey çevresinin, arkadaşlarının, ailesinin, kendisi için özel insanların desteğini almak istemektedir. Bireyi hayata bağlayan temel unsurlardan biri de onaylanmak ve çevresi tarafından desteklenmektir. Sosyal hayatta destek gören birey daha mutlu ve daha pozitif bir yaşam sürdürmekte ve psikolojik olarak sağlıklı bir yaşam sürdürdüğü görülmektedir.

Sosyal destek kavramı sosyal bilimlerde tanımlanmadan önce kendi kendine yardım anlamına gelen yardım gruplarında kullanılmıştır. Sonrasında sağlık alanında görülen kavram, danışma grupları, müdahale grupları ve aile destek gruplarında kullanılmıştır (Akt: Sürücü, 2005).

Karşısındaki sorunlarını dinleme, duygularını paylaşma, sevgi, saygı, şefkat ve özen gösterme, ona değer verme gibi davranışları kapsamaktadır. Duygusal desteğin, bireyin özgüvenin artışı, sorunlarla ilgilenme için güdülenmenin sağlanmasında, stresli olaylarla duygusal olarak baş edebilmesinde önemli olduğu belirtilmektedir (Kozaklı, 2006:46).

Kurt Lewin (1954) alan kuramı tanımının da sosyal destek kavramından bahsetmiş bireyin kendi yaşam alanını; aynı ortam ve zamanda tüm şeylerin tümü olarak tanımlamıştır.

Yıldırım(1997) Lewin' in bahsettiği “çevre” kavramını farklı yorumlamış ve kişinin içinde yer almış olduğu ruhsal bir çevre olduğundan bahsetmiştir. Kişilerin ruhsal değişmesi öncelikle çevrelerinin değişimiyle mümkündür, böylece denilebilir ki kişinin olumlu anlamda çevresinin değişmesi kendisinin de olumlu ruhsal değişimine neden olmaktadır.

Araştırmacı Tardy(1985)'ye göre bireyim sosyal destek olarak algıladığı grupları şöyle anlatmıştır, Kişinin çekirdek ve büyük ailesi, ait olduğu ideolojik grup, özel ve sosyal arkadaşları, eğitmenleri gibi gruplar bireyin sosyal destek aldığı grup üyeleridir. Bu gruplardan herhangi birinde yaşadığı olumsuzluklar, sosyal destek algısını değiştirebilir.

Tardy (1985) sosyal destek araştırmaları üzerine kavramını beş boyutta incelemiştir. Bunlar;

a) Yönü b) Eğilim c) Desteğin tanımı d) Desteğin içeriği e) Sosyal ağıdır.

Caplan'a (1973) göre sosyal destek; duygusal sorunlarıyla baş edebilmesi için insanlara psikolojik kaynaklarını harekete geçirmede yardımcı olan, kişilere gerekli 47 para ve materyal sağlayarak ya da beceri, bilgi ve öğüt vererek yüzyüze geldikleri stres yaratan özel durumlarla baş etmelerinde yardımcı olan, onların görevlerini paylaşan yakınlarından aldığı destektir (Aktaran: Eylene, 2001; 25).

Sosyal desteği sağlayanlar anlamında kullanılan sosyal destek kaynakları ise genel olarak aile, arkadaşlar ve özel biri (Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley, 1988), iş yaşamında da çalışma arkadaşları ve yöneticiler olarak ele alınmaktadır (Karasek vd., 1982; Eisenberger, Stinglhamber, Vandenberghe, Sucharski ve Rhoades, 2002; Griffin, Patterson ve West, 2001; Beehr, Jex, Stacy ve Murray, 2000; Ducharme ve Martin, 2000);(Aktaran: Bozkurt, 2013;45).

2.4. Siber Zorbalık ve Sosyal Destek

Siber zorbalık ve sosyal destek konusu ile ilgili farklı araştırmalar yapılmıştır bunlardan bir tanesi Eroğlu ve Peker (2011, s.1) 'in yaptığı lise düzeyinde bulunan 9, 10, 11 ve 12. Sınıf ğrencilerine uygulanan araştırmadır. Bu araştırma da siber mağduriyet ve sosyal destek düzeyleri incelenmiştir.

Araştırma da bulunana sonuç şaşırtıcı olmamış ve aileden alınan sosyal destek ile siber mağduriyet arasında ters orantı bulunmuştur. Yani siber mağduriyet düzeylerinin fazla olan bireylerde sosyal destek az olduğu görülmüş, sosyal desteğin fazla olduğu bireylerde ise siber mağduriyet durumunun azaldığı gözlenmiştir.

Araştırma sonuçlarından biri de gösteriyor ki aile ile çocukların arasında iletişim eksiklikleri olup duygusal anlamda yakın olmadıkları grlmştir (Ybarra, Diener-West ve Leaf, 2007, s. 49).

Bu konuda yapılan araştırmalardan biride Esen (2009, s.1331) tarafından bir araştırma daha yapılmıştır. Bu araştırma da ergenler tarafından akran baskısının ve sosyal desteğin etkilendiği alanlardan biri olan internet bağımlılığına bakılmıştır. Sonuç olarak akran baskısı hisseden çocuklarda bağımlılık yüksek, aile desteği puanı yüksek çocuklarda bağımlılık düşük çıkmıştır.

Benzer diğer çalışma da Dilmaç (2009, s. 1305)'in sanal zorbalık ve psikolojik etkileri üzerinedir. Bu çalışmada da benzer bir sonuç olarak aile ve sosyal yakınlık hisseden bireylerde sanal zorba ve sanal mağdur olma düzeylerinde düşük puan durumu grlmştir. Aile yakınlığı ve sosyal destek gören bireylerde sanal mağdur ve sanal zorba olma durumlarına yakalanma şansında dahi bir koruyucu etki olduğu grlmştir. Kişilerin sosyal ortamlarda bulunma nedenlerinden biri ve hatta başlarda olanı arkadaşlık ilişki geliştirme, kişilerle sohbet etme, kendini anlatma ve dinleme, yeni ilişkiler kurma olduğuna göre, aileden ve arkadaşlardan sosyal destek alan bireylerin sanal kurban ve zorba olma durumlarında azalma olacağı görülmektedir.

Lyznicki, McCaffree ve Robinowitz (2004, s. 1724) de Dilmaç (2009)' un yaptıkları araştırma ve sonuçlarında siber zorbalık eğilimi ve davranışı gzteren birelerin arkadaşları ve çevreleri tarafından dışlandıkları grlmştir. Yukarıda ki araştırmaların da desteklediği gibi bu kişilerin siber zorba olma eğilimleri olabilir ve

risk altındadırlar. Kişilerin aileden ve sosyal çevreden aldıkları destek ve duygusal yakınlık hem siber zorba ve mağdur olma durumlarını engellediği gibi aynı zamanda uğramış kişilerin kendini ifade etme ve bu durumdan kurtulmayı da desteklediği görülmüştür.

Çetin ve arkadaşları (2012, s.646) 'na göre özellikle ergenlerin siber zorbalık davranışı göstermemelerinin bir nedeni de kişilerin öz-benliklerinin gelişmiş olmasıdır. Sadece çevreden aldıkları duygusal yakınlık değil kişilerin sosyal becerilerinin gelişmiş olması da maruz kalacakları siber mağduriyet durumunu ya da siber zorbalık eğilimini etkilemektedir.

Kişilere Sosyal ve duygusal desteğin artmasıyla siber zorbalık ve mağduriyet durumunda düşme olduğunu söyleyen bir başka araştırmada Calvete ve arkadaşları (2010, s.1133)'na aittir.

Arkadaş ve aile desteğinin düşük algılandığı kişilerde sanal zorbalık diğer araştırmalarla benzerlik göstererek yüksek çıktığını söyleyen William ve Guerra(2007, s.14) bu durumu sadece ergeleler için olmadığını aynı zamanda çocuklarında akran desteği alamadığının da siber zorbalık ve mağduriyet açısından risk değerlerinin yüksek çıktığını vurgulamıştır.

Duru (2008, s.13)'nun Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma da sosyal destek alamayan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri yüksek görülmüştür. Yalnızlığın siber zorbalık eğilimini arttırdığı bilinmektedir. Böylece kişilere yapılacak sosyal destek siber zorbalık düzeylerini azaltacağı gibi siber mağdur olma riskini de ortadan kaldıracaktır.

Siber zorbalık konusunu inceleyen araştırmacılar Sleglova ve Cerna (2011, s.10-11) siber zorbalık davranışlarının tüm yansımalarıyla başa çıkma becerileri geliştirme odaklı bir çalışma yapmıştır. Bu durumda yapılacakları şöyle ifade etmişlerdir:

1. Rahatlatma (Reassurance): Aile, arkadaş veya başka birisi tarafından siber mağdura yanında olduğu müddetçe kimsenin ona zarar veremeyeceği güvencesinin verilmesidir.
2. Psikolojik Destek (Psychical support): Aile, arkadaş veya başkası tarafından siber mağdura anlaşıldığı hissini verilmesidir. Ayrıca konu hakkında konuşmasına fırsat verilmesi, korkmaması için yanında bulunulmasıdır.

3. Deneyimlerin Paylaşılması (Sharing experiences): Aile, arkadaş veya başkasının kendi yaşadıklarını veya çevresinde yaşanan olayları anlatması.
4. Olayı Büyütmemek, Mizaha Vurmak (Making fun and trivialising): Birçok kişinin yaşadığı bir durum olarak gösterip olayı büyütmekten, mizaha vurmak.
5. Zorbaya, Mağdur Adına Gerekeni Yapıp Üstesinden Gelmek (Dealing with the aggressor): Aile, arkadaş veya başka birisinin zorbalık anında mağdura yardımcı olması, siber mağdurun yerine siber zorba ile yazışması, konuşması veya gerekli başka bir müdahaleyi yapmasıdır.
6. Sosyal Destek Kaynağı (Social support source): Sosyal destek kaynağının kim olduğu, siber mağdura ne derece yakın olduğu ve problemi çözmede ne derece usta olduğudur.

2.4.1. Siber Zorbalıkla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde; Yurt dışında yapılan bazı araştırmaların siber zorbalık düzeyleri ile değişkenler açısından incelenip tartışılması özetlenmiştir.

Li (2005), Kanada 'da yaptığı araştırmada 264 ikinci kademe öğrencisine uygulama yapmış ve bu uygulama sonucunda öğrencilerin dörtte birinin siber zorbalık uygulandığını saptamıştır. Kızlar ve erkekler arasında bu oran çok farklı olmamakla birlikte kız öğrencilerde erkek öğrencilere kıyasla daha fazla siber zorbalık davranışına maruz kaldıkları bilgisine ulaşmıştır.

Sheriff ve Hoff (2007) 'un araştırmasında siber zorbalık davranışı gösteren kişilerin en çok hangi ortamlarda olduğunu tespit etmek istemiş ve bu ortamların en çok evdeki bilgisayar ya da cep telefonu aracılığıyla yapıldığını gözlemlemiştir. Denetimsiz internet kullanımının siber zorbalığa ortam hazırladı görüşünü savunmaktadır. Bu nedenle özellikle ergenler üzerinde eğitim politikalarının bu eksikliği göze alarak şekilde yönlendirilmesi, üniversite ve okullarda internet eğitiminin olması gerekliliğini vurgulamıştır.

Okulun siber zorbalık karşısında yardım edebileceğini düşünmediği sonucuna ulaşan Agatstone ve arkadaşları (2007) yaptıkları araştırmada öğrencilerin siber zorbalık

durumuna okul dışında maruz kaldıklarını fakat bu durumun okuldaki ilişkilerine yansıdığı sonucuna ulaşmışlardır. Okuldaki personeli bu konuda yardım edebilecek bir kaynak olarak görmediklerini özellikle kız öğrenciler tarafından gözlemlemiştir.

Grigg (2010) tarafından İngiltere’de yapılan bir diğer araştırmada katılımcılar siber zorbalık durumunu bazı tanımlarla birleştirmişlerdir. Bunlar; iftira, yalan söyleme, iyi niyetli olmayan mesajlar, taciz, başkalarının bilgilerini ele geçirme, tehdit, saldırganlık gibi kavramlar olup katılımcıların bunları söylerken dahil ruh hallerinin öfkeli olduğu saptanmıştır.

Ergenler üzerinde yapılan bir başka araştırma da Parren ve arkadaşları(2010) geleneksel zorbalık davranışı gösteren bireylerin siber zorbalık davranışı gösterme durumuna daha yatkın oldukları, geleneksel zorbalığa maruz kalan bireylerin siber zorbalık davranışına daha fazla maruz kalabilecekleri sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer sonuç ise depresif belirtilerle siber zorbalığın yakın ilişkili olduğudur. Cinsiyet değişkenine göre bakıldığında ise kızlar erkeklerden daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır.

Mura ve arkadaşları (2011), yurt içinde ve yurt dışında yaptıkları araştırmada İtalya ve Türkiye’ de ki siber zorbalık durumlarını incelemiş ve yurt dışında ki kişilerde daha fazla olarak mesaj atma, cinsel resim paylaşma görülürken yurt içinde ki katılımcılar da başkasının hesaplarını çalma ve telefonda şaka yapma olarak farklılık bulunmuştur.

Gotfried ve arkadaşları(2011) yaptıkları araştırmada Türkiye de siber zorbalık durumunun farkındalığının 24 ülke arasından 21. Sırada olduğunu tespit etmişlerdir. Türkiye’ de araştırmaya katılan kişilerin en az yarısının bu kavramı duyduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar en çok siber zorbalığa maruz kaldıkları ortamlarının sosyal paylaşım siteleri olduklarını vurgulamışlardır. Siber zorbalık konusunda en fazla farkındalığı olan ülke Endonezya olurken en düşük farkındalık Suudi Arabistan’ da olduğu tespit edilmiştir.

2.4.2. Siber Zorbalıkla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde; Yurt içinde yapılan bazı araştırmaların siber zorbalık düzeyleri ile değişkenler açısından incelenip tartışılması özetlenmiştir.

Burnukara (2009), ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada i cinsiyet değişkenine bakarak diğer araştırmalarla benzer olarak erkeklerin kızlara oranla daha fazla siber zorbalık davranışı sergilediğini saptamıştır. Siber zorbalık davranışı yurt dışında Agatstone ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmayla benzer sonuçlar olarak okul dışında daha fazla siber zorbalık davranışına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumdan kaçınmak için daha çok kendini koruma ve iletişim numaralarını değiştirme yoluna gittikleri görülmüştür. Ayrıca bizim çalışmamızla paralel olarak annesi çalışan bireylerin çalışmayan bireylere oranla siber zorbalık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Topçu(2008)'nin araştırmasında çalışmamızla benzer olarak erkek katılımcıların kız katılımcılara oranla siber zorbalık puanlarının daha yüksek olduğu ve geleneksel zorbalık davranışı gösteren ergenlerde siber zorbalık davranışı gösterme ihtimallerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın bir başka değişkeni olan empati değişkeninde ise ulaşılan sonuç empati puanları yüksek olan kızların, siber zorbalık davranışı uygulama durumlarının düşük olduğu ortaya koymuştur.

Akbulut ve Çuhadar (2011), tarafından öğretmenler üzerine yapılan araştırmada siber zorbalığa maruz kalan kişilerin daha çok bayanlar olduğu ve siber zorbalık davranışını daha fazla sosyal paylaşım sitelerinde olduğu söylenmiştir.

Soydaş (2011)'in araştırmasında erkeklerin kızlara oranla daha fazla siber zorbalık davranışı sergilediği, siber zorbalık davranışı sergilemeyen erkek ve kızlarda yaşam doyumu puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmamızla paralel olarak erkeklerde yaş faktörünün siber zorbalık davranışını yordamadığı, günlük internet kullanım saatleriyle siber zorbalık durumunun paralellik gösterdiği bulunmuştur.

Peker, Eroğlu ve Çitemel (2012) ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada siber zorbalık ve mağduriyet davranışının boyun eğici davranışlar ile ilişkisi incelenmiştir.

Sarak (2012), ortaöğretimde yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin yaşları arttıkça siber zorbalığa uğrama ve siber zorbalık davranışı gösterme durumlarının arttığı bulunmuştur. Ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla siber zorbalık davranışı gösterme puanlarının daha yüksek olduğu tek çocuk ve ailede 3 çocuktan fazla olan çocuklarda 2 kardeş olan ergenlere oranla siber zorbalık davranışı puan daha yüksek

olduđu saptanmıřtır. Akademik bařarıları dūřuk olan ođrencilerin siber mađduriyet olma puanları yūksek olduđu, baba eđitim durumuyla siber zorbalık durumunun ters orantılı olduđu, internet cafeye giden ođrencilerin internet cafe ye gitmeyenlere oranla daha yūksek siber zorbalık davranıřı sergileyebildikleri gōrūlmūřtır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada tanımlayıcı (betimleyici) yöntem modellerinden alan taraması (survey) tipi bir araştırma modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2005).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Nevşehir ili 2014-2015 eğitim-öğretim yılında, Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Meslek ve Teknik Lisesi türlerinde eğitim ve öğrenim görmeye devam eden öğrenciler olmuştur.

Araştırmanın örneklemini; belirtilen lise türlerinde eğitim öğrenimine devam etmekte olan 363 Öğrenci; 208 erkek(%57,3) ve 155 kız (%42,7) 9. 10. 11. 12. Sınıf öğrencileri olmuşturmaktadır. Örneklem giren öğrencilerin okul türlerine, sınıf düzeylerine ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Giren Öğrencilerin Okul Türlerine, Sınıf Düzeylerine ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	155	42, 7
Erke	208	57, 3
Total	363	100, 0
Sınıf	N	%
9. sınıf	99	27, 3
10. sınıf	72	19, 8
11. sınıf	129	35, 5
12. sınıf	63	17, 4
Total	363	100, 0
Okul Türü	N	%
Meslek Lisesi	94	25, 9
İmam Hatip	115	31, 7
Anadolu Lisesi	154	42, 4
Total	363	100, 0

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin demografik nitelikleriyle ilgili bilgileri elde etmek için kişisel bilgi formu, Algılanan sosyal destek düzeyini ölçmek için Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve siber zorbalık düzeylerini ölçmek için Siber Zorbalık Ölçeği (Ergen Formu) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin; cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, öğrenim görmekte oldukları lise okul türü, günlük internet kullanım saatleri, interneti daha fazla hangi amaçlarla kullandıklarına ilişkin bilgiler, ailenin gelir durumu ve anne-baba eğitim durumlarını belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2. Siber Zorbalık Ölçeği

Bu araştırmada öğrencilerin siber zorbalık düzeylerini ölçmek amacıyla Arıcak, Kınay ve Tanıkulu (2012) tarafından geliştirilen Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ) kullanılmıştır. Ölçek, 24 maddeden oluşmakta olup dördü (Hiçbir Zaman, Bazen, Çoğu Zaman, Her Zaman) skala üzerinden yanıtlanmaktadır. “Hiçbir Zaman” bir puan olarak, “ Her Zaman” dört puan olarak değerlendirilmektedir. Böylece ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 en yüksek puan 96 olmaktadır. Puanların yükselmesi siber zorbalığın yüksekliğine işaret etmektedir. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı alfa : .95 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tek faktörlü bir yapıyı temsil ettiği görülmektedir. Tek faktör altındaki maddelerin faktör yükleri .49 ile .80 arasında değişmektedir. Araştırmada Cronbach alfa katsayısı α : 0,94 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .95 olup; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .70 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değerler ölçeğin, güvenilir bir ölçme aracı olduğu şeklinde yorumlanır.

3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Ölçeğin orijinal formu Zimet ve ark. (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun çeviri ve norm çalışması Eker ve Arkar(1995) tarafından yapılmıştır. Ölçek aile, arkadaş ve özel bir insandan alınan sosyal desteğin yeterliliğini öznel olarak

ölçmektedir. Ölçek 1-7 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Her bir madde için 7 cevap seçeneği bulunmaktadır. '1' 'kesinlikle evet', '7' 'kesinlikle hayır' cevabını temsil etmektedir.

Alt ölçeklerden alınabilecek en düşük puan 4 en yüksek puan 28'dir. Ölçeğin tüm maddelerinden elde edilebilecek en düşük puan 12 en yüksek puan 84'tür. Ölçeğin toplam puanları alt boyut puanları toplanarak elde edilir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğuna işaret eder (Akt.: Altay, 2007:59).

Ölçeğin iç tutarlılık Cronbach alpha katsayısı tüm ölçek için .89, aile boyutu için .85, arkadaş boyutu için .88, özel bir insan boyutu için .92 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmanın örnekleminde, alt ölçeklerin iç tutarlılıkları şu şekilde bulunmuştur. Aile boyutu için .87, arkadaş boyutu için .93, özel kişi boyutu için .95'dir. Tüm ölçeğin iç tutarlılığı ise .91'dir.

Aile alt boyutu, bireyin aile desteğini ne kadar almış olduğu algısını yansıtır. Burada aile bireyleri, ebeveynler ve kardeşler kastedilmektedir. Boyut 4 maddeden oluşmaktadır (3, 4, 8 ve 11. Maddelerdir).

Arkadaş alt boyutu, bireyin arkadaş olarak düşündüğü kişilerden algıladığı sosyal desteği ifade eder. Boyut 4 maddeden oluşmaktadır (6, 7, 9 ve 12. Maddelerdir).

Özel bir kişi alt boyutu ise aile ve arkadaşlar dışında kalan, bireyin sosyal destek alıyor olarak nitelendirdiği kişilerdir. Bunlar, komşu, öğretmen, akraba gibi kişiler olarak tanımlanabilir (1.2.5. ve 10. Maddelerdir).

Yapılan güvenirlik çalışması sonucunda skalanın üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu; iç tutarlılıkta Cronbach Alfa degerinin tüm skala için 0, 89, aile desteği boyutu için 0, 85, arkadaş desteği boyutu için 0, 88 ve özel insan boyutu için 0, 92 olduğu saptanmıştır.

Her alt ölçekte olan dört maddenin puanlarının toplanması ile alt ölçek puanı elde edilir. Alt ölçeklerin toplam puanı ile ölçeğin puanı hesaplanır. Puan ne kadar yüksek olursa algılanan sosyal destek o kadar yüksek kabul edilir.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada toplanan verilerin analizi, SPSS istatistik paket programı 22.0 versiyonu ile yapılmıştır. Verilerin analizinde sosyo-demografik formda yer alan sekiz soruya göre öğrencilerin dağılımının sayı ve yüzde dağılımları, ölçek ve alt ölçek toplam puanları olan bağımlı değişkenlerin betimleyici istatistikleri, ölçek ve alt ölçeklerin madde ve güvenilirlik analizleri, ölçek ve alt ölçek toplam puanlarının birbirleri ile olan korelasyonları Basit Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. İki örneklem grubu arasında ortalamalar açısından fark olup olmadığı Bağımsız Gruplar t Testi ile incelenmiştir. Çalışmada son olarak bağımsız değişkenlerin grup ve kategorileri, ölçek ve alt ölçek toplam puanları açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. Varyans analizi sonucunda gruplar arasında istatistiksel farklılık elde edilmesi durumunda ise hangi grubun hangi gruptan farklı olduğunu belirlemek amacıyla Sidak Çoklu Karşılaştırma Testi (Post-Hoc Test) uygulanmıştır. Tüm istatistiksel analizler için anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

4. BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri incelendiği zaman %57'si erkek ve %43'ü kadın bireyler olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %27'si 9. Sınıf, %20'si 10. Sınıf, %36'sı 11. Sınıf ve %17'si 12. Sınıf öğrencisi oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin %31'i imam hatip lisesi, %26'sı meslek lisesi, %43'si Anadolu lisesi öğrencisi oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Betimleyici İstatistikler

Cinsiyet	N	%
Kız	155	42, 7
Erkek	208	57, 3
Total	363	100, 0
Sınıf	N	%
9. sınıf	99	27, 3
10. sınıf	72	19, 8
11. sınıf	129	35, 5
12. sınıf	63	17, 4
Total	363	100, 0
Okul Türü	N	%
Meslek Lisesi	94	25, 9
İmam Hatip	115	31, 7
Anadolu Lisesi	154	42, 4
Total	363	100, 0

Katılımcıların %50'si günde 1 saatten az, %22'si 1 ile 2 saat arasında, %16'sı 2 ile 5 saat arasında, %12'si ise 5 saatten fazla sürede internet üzerinde vakit geçirdiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların % 27'si ödev hazırlamak, %11'i Film veya müzik indirmek, %52'si sosyal medyayı takip etmek, %7'si oyun oynamak ve %3'ü de diğer amaçlar için internet kullandığını belirtmişlerdir.

Tablo 3. Betimleyici İstatistikler (1)

Günde ortalama kaç saatinizi internet kullanımına ayırıyorsunuz?	N	%
1 saatten az	182	50,1
1-2 saat	78	21,5
2-5 saat	59	16,3
5 saatten fazla	44	12,1
Total	363	100,0
İnterneti daha çok hangi amaçlar için kullanıyor sunuz?	N	%
Ödev hazırlamak	99	27,3
Film – müzik indirmek	41	11,3
Facebook, twitter	187	51,5
Oyun oynamak	27	7,4
Diğer	9	2,5
Total	363	100,0
Ailenizin gelir durumu	N	%
1000TL'den az	175	48,2
1001TL – 2000TL arası	134	36,9
2001TL – 3000TL arası	45	12,4
3000TL'den fazla	9	2,5
Total	363	100,0
Annenizin eğitim durumu	N	%
İlkokul	235	64,7
Orta okul	92	25,3
Lise	31	8,5
Üniversite	5	1,4
Total	363	100,0
Babanızın eğitim durumu	N	%
İlkokul	164	45,2
Orta okul	107	29,5
Lise	70	19,3
Üniversite	22	6,1
Total	363	100,0

Katılımcıların ailelerinin gelir durumları incelendiği zaman %48'i 1000 tl ve altında, %37'si 1001TL – 2000TL arasında, %12'si 2001TL – 3000TL arasında ve %3'ü 3000 TL üzerinde aylık gelirlerinin olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı öğrencilerinin annelerin eğitim seviyesi incelendiğinde; annelerin %65'i İlkokul, %25'i Ortaokul, %9'u lise ve %1'i üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların babalarının meslekleri incelendiği zaman; %45'i ilkokul, %30'u ortaokul, %19'u lise ve %6'sı üniversite mezunu oldukları tespit edilmiştir.

4.1. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri

Çalışma da kullanılan 2 adet ölçeğe ait güvenilirlik ve geçerlilik analizlerine ait sonuçlar bu bölümde sunulacaktır.

4.1.1 Siber Zorbalık Ölçeği

Anket çalışmasında internet zorbalığı ile ilgili 24 adet ifadenin güvenilirliğinin test edilmesi amacı ile Co. Alpha analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Co. Alpha katsayısı 0, 92 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen katsayı ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Bunun sonucu olarak çalışmadan herhangi bir soru çıkarmaya gerek olmadığı görülmektedir.

Güvenilirlik analizinin ardından yapı geçerliliğinin test edilmesi amacı ile 24 ifadenin bulunduğu ölçeğe faktör analizi uygulaması yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda tek bir temel boyut tespit edilmiştir. Bu boyut Siber zorbalık olarak adlandırılmıştır. Faktör analizinde hesaplanan KMO örneklem yeterlilik katsayısı 0, 82 olarak tespit edilmiştir.

Bu katsayı yapılan 363 adet anketin faktör yapısını orta koymak için yeterli sayıda olduğunun göstergesidir. Ayrıca faktör yapılarının anlamlılığının test edildiği Bartlett testi sonucuna göre ($p=0,001$, $p<0,05$) elde edilen boyutlar yapısal olarak anlamlıdır.

Tablo 4: Siber Zorbalık Boyutu

İfade No	Boyut	Açıklanan varyans	İç tutarlılık
	Siber Zorbalık		
S1	,466	66%	0,92
S2	,446		
S3	,475		
S4	,451		
S5	,621		
S6	,651		
S7	,682		
S8	,477		
S9	,568		
S10	,689		
S11	,545		
S12	,584		
S13	,517		
S14	,546		
S15	,600		
S16	,620		
S17	,475		
S18	,487		
S19	,555		
S20	,698		
S21	,682		
S22	,668		
S23	,522		
S24	,489		

Faktör analizi sonucunda elde edilen tek boyutun varyans açıklama yüzdesi %66 olarak hesaplanmıştır. Bu oran boyut yapısının kullanılabilir olduğunu göstermektedir.

4.2. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Anket çalışmasında “Algılanan Sosyal Destek” algısı ile ilgili 12 adet ifadenin güvenilirliğinin test edilmesi amacı ile Co. Alpha analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Co. Alpha katsayısı 0,89 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen katsayı ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ve olarak çalışmadan herhangi bir soru çıkarmaya gerek olmadığı görülmektedir. Güvenilirlik analizinin ardından yapı geçerliliğinin test edilmesi amacı ile 12 ifadenin bulunduğu ölçeğe faktör analizi uygulaması yapılmıştır.

Faktör analizi sonucunda 3 adet alt boyut tespit edilmiştir. Bu boyutlar Aile, özel insan ve arkadaş boyutu olarak adlandırılmıştır. Faktör analizinde hesaplanan KMO örneklem yeterlilik katsayısı 0,80 olarak tespit edilmiştir. bu katsayı yapılan 363 adet anketin faktör yapısını ortaya koymak için yeterli sayıda olduğunu göstergesidir.

Ayrıca faktör yapılarının anlamlılığının test edildiği Bartlet testi sonucuna göre ($p=0,001$, $p<0,05$) elde edilen boyutlar yapısal olarak anlamlıdır.

Elde edilen 3 boyut toplam varyansın yaklaşık olarak %66'sını oluşturmaktadır. Açıklanan varyansın bu tip çalışmalarda %60 ve üzerinde olması beklenir. Boyutlar incelendiği zaman özel insan alt boyutunda yüzdesi %21, iç tutarlılığı ise 0,76 olarak tespit edilmiştir. Aile alt boyutunun açıklanan varyans yüzdesi %23, iç tutarlılığı ise 0,85 olarak tespit edilmiştir. Arkadaş alt boyutunun açıklanan varyans yüzdesi %22, iç tutarlılığı ise 0,82 olarak tespit edilmiştir. Kısacası algılanan sosyal destek algısı ile ilgili 12 adet ifadenin güvenilirliğinin ve yapı geçerliliğinin sağlandığı görülmüştür.

Tablo 5: Algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları

İfadeler	Alt Boyutlar			Açıklanan varyans	İç Tutarlılık
	Özel İnsan boyutu	Aile Boyutu	Arkadaş boyutu		
9. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	,747			21%	0,76
11. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	,744				
5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	,857				
6. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim özel bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	,785				
1. Ailem (örn., annem, babam, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.		,722		23%	0,85
2. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örn., annemden, babamdan, kardeşlerimden) alırım.		,759			
10. Kararlarımı vermede ailem (örn., annem, babam, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.		,821			
7. Sorunlarımı ailemle (örn., annemle, babamla, kardeşlerimle) konuşabilirim.		,815			
3. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.			,717	22%	0,82
4. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.			,782		
8. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.			,799		
12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.			,821		

4.3. Siber Zorbalık ve Algılanan Sosyal Destek Algısına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi

4.3.1 Cinsiyet ve Siber Zorbalık -Algılanan Sosyal Destek Algısı

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları Aile, arkadaş, özel insan ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile t testi uygulaması yapılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Cinsiyet ve Siber Zorbalık–Algılanan Sosyal Destek Algısı Boyutları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortalama	S.sapma	t	p
Aile Boyutu	Kız	155	4,46	1,45	0,76	0,45
	Erkek	208	4,33	1,73		
Özel İnsan boyutu	Kız	155	5,40	1,11	2,98	0,00
	Erkek	208	4,97	1,54		
Arkadaş Boyutu	Kız	155	5,59	1,24	2,33	0,02
	Erkek	208	5,25	1,48		
Siber Zorbalık Boyutu	Kız	155	1,12	0,17	-2,20	0,03
	Erkek	208	1,17	0,25		

Elde edilen sonuçlara göre aile boyutunda kadın ve erkek bireylerin aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Kadın ve erkek bireylerin aile boyutu puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($t=-0,76$, $p>0,05$).

Özel insan boyutunda kadın ve erkek bireylerin boyut puanlarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Kadın bireylerin Özel insan boyutu puanları erkeklerden daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Kısacası kadın bireyler özel olarak tanımladıkları insanlardan daha yüksek oranda sosyal destek aldıkları görülebilir ($t=2,98$, $p<0,05$).

Arkadaş boyutunda kadın ve erkek bireylerin boyut puanlarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Kadın bireylerin arkadaş boyutu puanları erkeklerden daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Kısacası kadın bireyler arkadaşlarından daha yüksek oranda sosyal destek aldıkları görülebilir ($t=2,33$, $p<0,05$).

Siber zorbalık Temel Boyutunda kadın ve erkek bireylerin boyut puanlarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Kadın bireylerin Siber zorbalık boyutu puanları erkeklerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Kısacası erkek bireyler kadın bireylere göre daha yüksek oranda siber zorbalığa yatkın oldukları görülmüştür ($t=-2, 20, p<0, 05$).

Sonuç olarak cinsiyetin algılanan sosyal destek alt boyutlarından özel insan ve arkadaş boyutunun siber zorbalık üzerinde anlamlı etkisinin olduğu tespit edilmiştir ($p<0, 05$).

4.3.2. Öğrencilerin Sınıfları Ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları Aile, arkadaş, özel insan, sosyal destek ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) testi uygulaması yapılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo.7 'de verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf Düzeyleri ve Zorbalık –Algılanan Sosyal Destek Algısı Alt Boyutları

Boyutlar	Sınıf	N	Ortalama	S.sapm	F	p
			a	a		
Aile Boyutu	9. sınıf	99	4,31	1,67	1,76	0,15
	10. sınıf	72	4,21	1,47		
	11. sınıf	129	4,64	1,61		
	12. sınıf	63	4,18	1,68		
Özel İnsan boyutu	9. sınıf	99	5,19	1,45	2,30	0,08
	10. sınıf	72	5,03	1,29		
	11. sınıf	129	5,36	1,26		
	12. sınıf	63	4,83	1,58		
Arkadaş Boyutu	9. sınıf	99	5,41	1,52	1,23	0,30
	10. sınıf	72	5,34	1,15		
	11. sınıf	129	5,54	1,24		
	12. sınıf	63	5,13	1,69		
Siber Zorbalık Boyutu	9. sınıf	99	1,12	0,18	1,38	0,25
	10. sınıf	72	1,19	0,28		
	11. sınıf	129	1,16	0,24		
	12. sınıf	63	1,14	0,15		

Sonuçlara göre bireylerin sınıfları ile aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. 9-10-11-12. Sınıfa giden öğrenci gruplarının aile boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,76$, $p>0,05$). 9-10-11-12. Sınıfa giden öğrencilerin algılanan aile desteği benzer seviyelerdedir.

Sonuçlara göre bireylerin sınıfları ile özel insan alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. 9-10-11-12. Sınıfa giden öğrenci gruplarının özel insan boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak tespit edilmiştir ($F=2,30$, $p>0,05$). Çalışmaya katılan 9-10-11-12. Sınıf öğrencilerin algılanan özel insan desteği benzer düzeylerde olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin sınıfları ile arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. 9-10-11-12. Sınıfa giden öğrenci gruplarının arkadaş boyutu ortalama puanları

bir birlerinden farksız olarak tespit edilmiştir ($F=1, 23, p>0, 05$). Çalışmaya katılan 9-10-11-12. Sınıf öğrencilerin algılanan arkadaş desteği benzer düzeylerde olduğu hesaplanmıştır.

Siber zorbalık Temel Boyutunda Öğrencilerin sınıfları ile arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Katılımcıların 9-10-11-12. Sınıf öğrencisi olmalarının siber zorbalık boyutu puanları üzerinde etkisi olmadığı edilmiştir ($F=1, 38, p>0, 05$). Çalışmaya katılan 9-10-11-12. Sınıf öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin benzer seviyelerde olduğu hesaplanmıştır.

Sonuç olarak öğrencinin bulunduğu sınıfın boyutlar üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0, 05$).

4.3.3. Okul Türü Ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı

Çalışmaya katılan öğrencilerin okullarına göre Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları Aile, arkadaş, özel insan, sosyal destek ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) testi uygulaması yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo.8’de verilmiştir.

Tablo 8. Okul Türü ve Siber Zorbalık- Algılanan Sosyal Destek Algısı Alt Boyutları

Boyutlar	Okul Türü	N	Ortalama	S.sapma	F	p
Aile Boyutu	Meslek Lisesi	94	4,25	1,83	0,73	0,54
	İmam Hatip	115	4,35	1,69		
Özel İnsan boyutu	Anadolu Lisesi	154	9,11	2,92	1,43	0,23
	Meslek Lisesi	94	4,97	1,72		
Arkadaş Boyutu	İmam Hatip	115	5,09	1,44	1,22	0,30
	Anadolu Lisesi	154	10,69	2,19		
Siber Zorbalık Boyutu	Meslek Lisesi	94	20,95	6,53	0,68	0,56
	İmam Hatip	115	21,25	5,81		
	Anadolu Lisesi	154	44,56	9,69		
	Meslek Lisesi	94	1,15	0,23		
	İmam Hatip	115	1,13	0,19		
	Anadolu Lisesi	154	2,33	0,42		

Sonuçlara göre bireylerin okulları ile Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutlarından aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. İmam hatip lisesi, meslek lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin aile boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,73$, $p>0,05$). İmam hatip lisesi, meslek lisesi, Anadolu lisesi öğrencilerinin algılanan aile desteği benzer seviyelerdedir.

Öğrencilerin okulları ile Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutlarından arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. İmam hatip lisesi, Meslek lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin arkadaş boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,22$, $p>0,05$). İmam hatip lisesi, meslek lisesi, Anadolu lisesi ve genel lise öğrencilerinin algılanan arkadaş desteği benzer seviyelerdedir.

Öğrencilerin okulları ile Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutlarından Özel insan alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. İmam hatip lisesi, meslek lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin Özel insan boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,43$, $p>0,05$). İmam hatip lisesi, meslek lisesi, Anadolu lisesi ve genel lise öğrencilerinin algılanan Özel insan desteği benzer seviyelerdedir.

Öğrencilerin okulları ile Siber Zorbalık Temel boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. İmam hatip lisesi, meslek lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin Siber zorbalık boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,68$, $p>0,05$). İmam hatip lisesi, meslek lisesi, Anadolu lisesi ve genel lise öğrencilerinin Siber zorbalık düzeylerinin benzer seviyelerde olduğu görülmektedir.

4.3.4 İnternet Üzerinde Vakit Geçirme Ve Siber Zorbalık- Algılanan Sosyal Destek Algısı

Çalışmaya katılan öğrencilerin İnternet Üzerinde Vakit Geçirme sürelerine göre Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları Aile, arkadaş, özel insan, sosyal destek ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının birbirlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) testi uygulaması yapılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo.9’ da verilmiştir.

Tablo 9: İnternet Üzerinde Vakit Geçirme ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları

Boyutlar	İnternet Üzerinde Vakit Geçirme	N	Ortalama	S.sapma	F	p
Aile Boyutu	1 saatten az	182	4,40	1,53	0,34	0,79
	1-2 saat	78	4,38	1,69		
	2-5 saat	59	4,22	1,70		
	5 saatten fazla	44	4,54	1,80		
Özel İnsan boyutu	1 saatten az	182	5,24	1,30	0,79	0,50
	1-2 saat	78	5,01	1,46		
	2-5 saat	59	5,02	1,36		
	5 saatten fazla	44	5,26	1,61		
Arkadaş Boyutu	1 saatten az	182	5,54	1,35	1,74	0,16
	1-2 saat	78	5,33	1,49		
	2-5 saat	59	5,08	1,32		
	5 saatten fazla	44	5,34	1,44		
Siber Zorbalık Boyutu	1 saatten az	182	1,09	0,14	10,05	0,00
	1-2 saat	78	1,20	0,30		
	2-5 saat	59	1,23	0,25		
	5 saatten fazla	44	1,21	0,24		

Sonuçlara göre bireylerin İnternet Üzerinde Vakit Geçirme süreleri ile Algılanan Sosyal Destek aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı sürelerde İnternet Üzerinde Vakit Geçiren öğrencilerinin aile boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,34$, $p>0,05$).

Öğrencilerin İnternet Üzerinde Vakit Geçirme süreleri ile Algılanan Sosyal Destek özel insan alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı sürelerde İnternet Üzerinde Vakit Geçiren öğrencilerinin özel insan boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,79, p>0,05$).

Öğrencilerin İnternet Üzerinde Vakit Geçirme süreleri ile Algılanan Sosyal Destek arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı sürelerde İnternet Üzerinde Vakit Geçiren öğrencilerinin arkadaş boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,74, p>0,05$).

Sonuç olarak farklı sürelerde internet üzerinde vakit geçiren bireylerin benzer seviyelerde sosyal destek aldıkları tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Siber zorbalık temel boyutunda Öğrencilerin İnternet Üzerinde Vakit Geçirme süreleri ile boyut puanları arasında farklılıklar olduğu görülmüştür ($F=10,05$). Farkın sebebini tespit etmek amacı ile yapılan Sidak testi sonucunda günde 1 saatten fazla intertte vakit geçiren grupların Siber zorbalık boyutu puanları 1 saatten az vakit geçiren gruplara göre daha yüksek olarak bulunmuştur ($p<0,05$). Sonuç olarak internet ortamında 1 saatten fazla kalan öğrencilerde siber zorbalık düzeyi daha az vakit geçiren öğrencilere göre daha yüksek seviyelerde olduğu tespit edilmiştir.

4.3.5 İnterneti Kullanma Amacı Ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı

Çalışmaya katılan öğrencilerin İnterneti kullanma amaçlarına göre Algılanan Sosyal Destek alt boyutları Aile, arkadaş, özel insan, sosyal destek ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) testi uygulaması yapılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo.10'da özet olarak verilmiştir.

Tablo 10: İnterneti kullanma amacı ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları

Boyutlar	İnterneti kullanma amacı	n	Ortalama	S. sapma	F	p	post hoc.
Aile Boyutu	Ödev hazırlamak (1)	99	4,47	1,61	1,11	0,35	
	Film – müzik indirmek (2)	41	4,36	1,43			
	Facebook, twitter (3)	187	4,28	1,66			
	Oyun oynamak (4)	27	4,51	1,66			
Özel İnsan boyutu	Ödev hazırlamak (1)	99	5,40	1,21	2,61	0,04	1>2, 3, 4
	Film – müzik indirmek (2)	41	5,04	1,28			
	Facebook, twitter (3)	187	5,01	1,47			
	Oyun oynamak (4)	27	5,10	1,52			
Arkadaş Boyutu	Ödev hazırlamak (1)	99	22,29	4,89	1,46	0,21	
	Film – müzik indirmek (2)	41	22,07	5,57			
	Facebook, twitter (3)	187	20,96	5,92			
	Oyun oynamak (4)	27	21,70	5,48			
Siber Zorbalık Boyutu	Ödev hazırlamak (1)	99	1,08	0,16	6,54	0,00	3, 4>1, 2
	Film – müzik indirmek (2)	41	1,11	0,13			
	Facebook, twitter (3)	187	1,20	0,26			
	Oyun oynamak (4)	27	1,20	0,16			

Sonuçlara göre bireylerin İnternet Üzerinde Vakit amaçlarına göre aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı amaçlar için İnternet Üzerinde Vakit Geçiren öğrencilerinin aile boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur (F=1, 11, p>0, 05).

Sonuçlara göre bireylerin İnternet Üzerinde Vakit amaçlarına göre arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı amaçlar için İnternet Üzerinde Vakit Geçiren öğrencilerinin arkadaş boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,46, p>0,05$).

Bireylerin İnternet Üzerinde Vakit amaçlarına göre özel insan alt boyut puanları arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Farklı amaçlar için İnternet Üzerinde Vakit Geçiren öğrencilerinin özel insan boyutu ortalama puanları bir birlerinden farklı olarak bulunmuştur ($F=2,61, p<0,05$). Fark yaratan grubun tespit edilmesi amacı ile sidak testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ödev hazırlamak amacı ile internet kullanan bireylerin özel insan boyutu ortalama puanı film-müzik, facebook-twitter ve oyun oynayan bireyler göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kısacası bireylerin özel insanlardan aldıkları sosyal desteğin artmasının internet kullanım şekline etki ettiği ve bu grubun daha çok ödev yapmak amacı ile internet kullandığı görülmektedir.

Bireylerin İnternet Üzerinde Vakit amaçlarına göre siber zorbalık alt boyut puanları arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Farklı amaçlar için İnternet Üzerinde Vakit Geçiren öğrencilerinin ortalama siber zorbalık boyutu puanları bir birlerinden farklı olarak bulunmuştur ($F=6,54, p<0,05$). Fark yaratan grubun tespit edilmesi amacı ile sidak testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ödev hazırlamak ve film müzik indirmek amacı ile internet kullanan bireylerin siber zorbalık boyutu ortalama puanı facebook-twitter ve oyun oynayan bireyler göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Özet olarak facebook-twitter ve oyun oynayan bireylerin siber zorbalık düzeylerinin ödev hazırlamak ve film müzik indirmek amacı ile internet kullanan bireylere göre daha yüksek seviyede olduğunu görmekteyiz.

4.3.6 Annenin Eğitim Seviyesi Ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı

Çalışmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesi göre Algılanan Sosyal Destek alt boyutları Aile, arkadaş, özel insan ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) testi uygulaması yapılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo.11’de özet olarak verilmiştir.

Tablo 11: Annenin Eğitim Seviyesi ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları

Boyutlar	Annenin Eğitimi	N	Ortalama	S.sapma	F	p
Aile Boyutu	İlkokul	235	4,33	1,60	0,31	0,81
	Orta okul	92	4,43	1,62		
	Lise	31	4,58	1,76		
	Üniversite	5	4,68	1,95		
Özel İnsan boyutu	İlkokul	235	5,09	1,38	0,52	0,67
	Orta okul	92	5,30	1,39		
	Lise	31	5,16	1,52		
	Üniversite	5	5,35	1,24		
Arkadaş Boyutu	İlkokul	235	4,29	1,11	0,57	0,63
	Orta okul	92	4,31	1,16		
	Lise	31	4,49	1,04		
	Üniversite	5	4,76	0,54		
Siber Zorbalık Boyutu	İlkokul	235	1,15	0,23	0,82	0,48
	Orta okul	92	1,15	0,22		
	Lise	31	1,12	0,15		
	Üniversite	5	1,29	0,21		

Sonuçlara göre annelerinin eğitim seviyesi ile aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocuklarının aile boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,31$, $p>0,05$). Farklı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocukları benzer düzeyde ailelerinden yardım aldıklarını düşünmektedirler.

Annelerinin eğitim seviyesi ile özel insan alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocuklarının özel insan boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,52$, $p>0,05$). Farklı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocukları benzer seviyelerde özel olarak niteledikleri insanlardan yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

Annelerinin eğitim seviyesi ile arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocuklarının arkadaş boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,57$, $p>0,05$). Farklı

eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocukları benzer seviyelerde arkadaşlarından yardım aldıklarını düşünmektedirler

Siber zorbalık boyutunda ise Annelerinin eğitim seviyesi ile siber zorbalık alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocuklarının siber zorbalık boyutu puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,82, p>0,05$). Farklı eğitim seviyelerine sahip olan annelerin çocukları benzer seviyelerde siber zorbalık eğiliminde oldukları görülmektedir.

4.3.7 Babalarının Eğitim Seviyesi Ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı

Çalışmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim seviyesi göre Algılanan Sosyal Destek alt boyutları Aile, arkadaş, özel insan ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) testi uygulaması yapılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda özet olarak verilmiştir.

Tablo 12: Babalarının Eğitim Seviyesi ve Siber Zorbalık- Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları

Boyutlar	Babanın Eğitimi	N	Ortalama	S.sapm	f	P
Aile Boyutu	İlkokul	164	4,29	1,64	1,05	0,37
	Orta okul	107	4,50	1,56		
	Lise	70	4,29	1,66		
	Üniversite	22	4,85	1,61		
Özel İnsan boyutu	İlkokul	164	5,01	1,44	1,94	0,12
	Orta okul	107	5,27	1,26		
	Lise	70	5,15	1,46		
	Üniversite	22	5,68	1,24		
Arkadaş Boyutu	İlkokul	164	4,21	1,18	1,53	0,19
	Orta okul	107	4,44	1,06		
	Lise	70	4,21	1,07		
	Üniversite	22	4,81	0,88		
Siber Zorbalık Boyutu	İlkokul	164	1,16	0,25	0,37	0,78
	Orta okul	107	1,14	0,20		
	Lise	70	1,15	0,20		
	Üniversite	22	1,18	0,13		

Sonuçlara göre babalarının eğitim seviyesi ile aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocuklarının

aile boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,05, p>0,05$). Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocukları benzer düzeyde ailelerinden yardım aldıklarını düşünmektedirler

Babalarının eğitim seviyesi ile özel insan alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocuklarının özel insan boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,94, p>0,05$). Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocukları benzer seviyelerde özel olarak niteledikleri insanlardan yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

Babalarının eğitim seviyesi ile arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocuklarının arkadaş boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,57, p>0,05$). Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocukları benzer seviyelerde arkadaşlarından yardım aldıklarını düşünmektedirler.

Siber zorbalık boyutunda ise babanın eğitim seviyesi ile siber zorbalık alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocuklarının siber zorbalık boyutu puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,37, p>0,05$). Farklı eğitim seviyelerine sahip olan babalarının çocukları benzer seviyelerde siber zorbalık eğiliminde oldukları görülmektedir.

4.3.8 Gelir Düzeyi ve Siber Zorbalık-Algılanan Sosyal Destek Algısı

Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre Algılanan Sosyal Destek alt boyutları aile, arkadaş, özel insan ve Siber zorbalık temel boyutu ortalama puanlarının bir birlerinden farklı olup olmadığını test etmek amacı ile varyans analizi (ANOVA) testi uygulaması yapılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo.13'de verilmiştir.

Tablo 13: Gelir Düzeyi ve Siber Zorbalık- Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları

Boyutlar	Gelir	N	Ortalama	S.sapma	f	p
Aile Boyutu	1000TL'den az	175	4,25	1,66	0,79	0,50
	1001TL – 2000TL arası	134	4,54	1,52		
	2001TL – 3000TL arası	45	4,43	1,67		
	3000TL'den fazla	9	4,44	2,09		
Özel İnsan boyutu	1000TL'den az	175	5,10	1,35	0,33	0,81
	1001TL – 2000TL arası	134	5,18	1,39		
	2001TL – 3000TL arası	45	5,24	1,51		
	3000TL'den fazla	9	5,47	1,51		
Arkadaş Boyutu	1000TL'den az	175	4,28	1,11	0,66	0,58
	1001TL – 2000TL arası	134	4,30	1,12		
	2001TL – 3000TL arası	45	4,52	1,07		
	3000TL'den fazla	9	4,16	1,37		
Siber Zorbalık Boyutu	1000TL'den az	175	1,13	0,22	1,19	0,31
	1001TL – 2000TL arası	134	1,16	0,24		
	2001TL – 3000TL arası	45	1,17	0,18		
	3000TL'den fazla	9	1,24	0,18		

Sonuçlara göre ailelerinin gelir düzeyleri ile aile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı gelir seviyelerine sahip olan ailelerin çocuklarının aile boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,79$, $p>0,05$).

Sonuçlara göre ailelerinin gelir düzeyleri ile özel insan alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı gelir seviyelerine sahip olan ailelerin çocuklarının özel insan boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,33$, $p>0,05$).

Sonuçlara göre ailelerinin gelir düzeyleri ile arkadaş alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı gelir seviyelerine sahip olan ailelerin çocuklarının arkadaş boyutu ortalama puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=0,66$, $p>0,05$). Siber zorbalık boyutunda ise ailelerinin gelir düzeyleri ile siber zorbalık temel boyut ortalama puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Farklı gelir seviyelerine sahip olan ailelerin çocuklarının siber zorbalık boyutu puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($F=1,19$, $p>0,05$).

4.3.9.Siber Zorbalık ve Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Çalışmamızda test etmek istediğimiz hipotezlerden biri de siber zorbalık ve algılanan sosyal destek boyutları arasındaki ilişki olup olmadığının tespit edilmesidir.

Boyutların hem kendi içerisinde hem de kendi aralarındaki ilişkilerinin tespit edilmesi istenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda elde edilen korelasyon kat sayıları (r) ve önem dereceleri (p) bir matris şeklinde Tablo.14’de sunulmuştur.

Tablo 14: Korelasyon matrisi

Boyutlar	İlişki katsayısı	Siber Zorbalık Boyutu	Aile Boyutu	Özel İnsan boyutu	Arkadaş Boyutu
Siber Zorbalık Boyutu	r	1			
	p				
Aile Boyutu	r	-, 044	1		
	p	, 406			
Özel İnsan boyutu	r	-, 128*	, 775**	1	
	p	, 015	, 000		
Arkadaş Boyutu	r	-, 166**	, 442**	, 682**	1
	p	, 001	, 000	, 000	

Elde edilen sonuçlara göre siber zorbalık boyutu ile aile boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p=-0,04$, $p>0,05$.) Elde edilen sonuçlara göre siber zorbalık boyutu ile özel insan boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=-,128$, $p<0,05$). Özel insanlardan daha çok destek alan bireylerin siber zorbalık düzeyleri daha düşük düzeylerde olacağı öngörülebilir. Siber zorbalık boyutu ile arkadaş boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=-,0166$, $p<0,05$). Arkadaşlarından daha çok destek alan bireylerin siber zorbalık düzeyleri daha düşük düzeylerde olacağı düşünülebilir.

Aile boyutu ile özel insan boyutu arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=,775$, $p<0,05$). Aile boyutu ile arkadaş boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=,442$, $p<0,05$). Özel insan boyutu ile arkadaş boyutu arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=,682$, $p<0,05$).

4.3.10. Siber Zorbalık ve Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Modellenmesi

Boyutlar bir birleri ve diğer gruptaki boyutlar ile ilişki olarak tespit edilmiştir. Fakat bu etkileşimi çoklu bir şekilde modellemek gerekmektedir. Bu konuda regresyon analizi uygulaması yapılması uygun olacaktır. Tasarlanan modellerde siber zorbalık

düzeyi ile algılanana sosyal destek ile ne kadar ilişkili olacağı alt boyutlarla incelenecektir. Regresyon modelinde modelin anlamlı olup olmadığının belirmesi amacı ile 3 tane temel analizin sonucunda gerekli sonuçların elde edilmesi gerekir. Bunlar sırası ile R kare değeri, modelin anlamlılığı ve katsayıların anlamlılığı olarak sıralanabilir. Bu 3 temel konudan biri bile istenen normlara uygun değilse regresyon modelinden bahsetmek mümkün değildir. Elde edilen matematiksel modeller Tablo.15’de verilmektedir.

Tablo.15 :Siber Zorbalık ve Algılanan Sosyal Destek Alt Boyutları Arasındaki İlişki Tablosu

Bağımlı değişkenler	Modelin Test Edilmesi			Bağımsız değişkenler (β)		
	R ²	Katsayılar (p<0,05)	Model (p<0,05)	Aile Boyutu	Özel İnsan Boyutu	Arkadaş Boyutu
Siber Zorbalık	0,34 (Yeterli)	t Özel İnsan =-3,22 t Arkadaş =-4,45 (p<0,05) Anlamlı	F=10,28 (p<0,05) Anlamlı	Modelde yok	-0,2	-0,36

$$Y (\text{Siber Zorbalık}) = -0,2 * (\text{Özel İnsan Boyutu}) - 0,36 * (\text{Arkadaş Boyutu})$$

Modelin ve katsayıların anlamlı olduğu görmekteyiz (F=10,28, t Özel İnsan=-3,22, t Arkadaş= -4,45, p<0,05). R² değerinin ise çok yüksek olmamakla beraber yeterli olacağı öngörülebilir. Özel insan ve arkadaş boyutları siber zorbalığı tek başlarına %34 oranında açıkladıkları görülmüştür.

Elde edilen modele göre ailenin algılanan sosyal desteğinin siber zorbalık üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Çünkü aile boyutu modelde yer almamaktadır. Özel insan ve arkadaş boyutu ise modelde yer almaktadır. Kısacası Özel insan ve arkadaş boyutu siber zorbalığa etki etmektedir. Siber zorbalığa en çok etki eden boyut olarak arkadaş boyutu göze çarpmaktadır. Arkadaş boyutunda bir birlik artış siber zorbalıkta 0,36 birimlik azalmaya neden olacaktır. Sonuç olarak birey arkadaşlarından ne kadar çok sosyal anlamda destek görürse siber zorbalık düzeyi de bir o kadar düşük olacaktır. Aynı şekilde özel insan boyutu siber zorbalık üzerinde etkilidir. Özel insan boyutundaki bir birimlik bir artış siber zorbalık üzerinde 0,2 azalmaya neden olacaktır. Kişilerin özel insan olarak tabir ettikleri bireylerden aldıkları sosyal destek seviyeleri arttıkça siber zorbalık düzeyleri düşmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, araştırma örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri ile ilgili değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin gelir durumu, anne-baba eğitim düzeyi, eğitim gördükleri lise türü, günde ortalama internet geçirdikleri saat, internete girme amaçları) ile incelenmiştir.

Araştırmada yapılan korelasyon analizlerinin sonucuna göre, öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Buna göre, özel insan ve arkadaşlarından gördükleri sosyal destek düzeylerin azaldıkça siber zorbalık eğilimleri de artmaktadır.

Cinsiyet Değişkenine ilişkin Bulguların Tartışılması:

Kadın bireylerin Siber zorbalık boyutu puanları erkeklerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Kısacası erkek bireyler kadın bireylere göre daha yüksek oranda siber zorbalığa yatkın oldukları görülmüştür ($p < 0,05$). Özdemir ve Akar (2011) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada; erkek öğrencilerle kız öğrencilere göre daha çok siber zorbalık konusunda eğilimli olduklarını tespit etmiştir.

Dilmaç (2007) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada; erkeklerin kızlara oranla daha fazla siber zorbalık yaptıklarını buna karşın kız öğrencilerin daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıklarını tespit etmiştir. Bayar (2010) 1138 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada; erkek öğrencilerle kız öğrenciler arasında siber mağduriyet açısından anlamlı bir farklılığın olmadığını, erkeklerin kızlara oranla daha fazla siber zorbalık yaptıklarını tespit etmiştir.

Burnukara (2009), siber zorbalığa maruz kalma açısından cinsiyet değişkeninin anlamlı olmadığı, ancak siber zorba davranışları erkek öğrencilerin daha yüksek oranda gösterdiklerini tespit etmiştir.

Erdur-Baker ve Kavşut (2007) ve Çiftçi (2009) yaptıkları araştırmada Ortaöğretim öğrencilerinde erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Li (2005) yaptığı araştırmada, ilköğretim öğrencilerinde Siber zorbalık davranışı sergileyen erkek öğrencilerin kız öğrencilerin iki katı olarak bulmuştur.

İnternette geçirilen Süre Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması:

Öğrencilerin internet üzerindeki geçirdiği süre günlük ortalama 1 saatin üstüne çıktıkça siber zorbalık eğilimlerinin artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Literatürde yapılmış olan benzer çalışmalarda ise Li (2005) yaptığı çalışmada siber zorbalık ve bilgisayar kullanımı arasında pozitif bir ilişki bulmuş ve siber zorbaların % 88, 6" sınıfın bilgisayarı haftada bir kere, ayda en az dört kez kullandıkları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Erdur-Baker ve Kavşut (2007) 14-19 yaşları arasındaki ergenlerle yaptıkları çalışmada bilgi ve iletişim araçlarını sık kullanan kişilerin siber zorbalıkla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Ybarra ve Mitchell (2004) tarafından yapılan çalışmada ise düzenli bir şekilde internet kullanan ergenlerin % 12' sinin siber zorba, % 4' ünün siber mağdur ve % 3' ünün ise hem siber zorba hem de siber mağdur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kowalski ve Limber (2007), sanal kurbanların daha çok anlık mesajlaşma, sohbet odaları, e-posta mesajları ve web sayfaları gibi internet kullanımına dayanan yollarla taciz edildiklerini, sanal zorbaların da benzer yolları kullanarak sanal zorbalık yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu da internet kullanım sıklığının arttıkça siber zorbalığın arttığı tezini desteklemektedir.

Özdemir ve Akar (2011)'a göre; siber zorbalığa maruz kalma; teknolojik iletişim araçlarının kullanım süresi, doğru olmayan riskli kullanımları ile yakın bir ilişki içerisindedir. İnternet ve diğer sanal iletişim araçlarının riskli kullanımı istenmeyen davranışları da beraberinde getirmektedir. Siber zorbalık yapmak için sanal iletişim araçlarını kullanan kişiler aynı zamanda bu ortamda geçirdikleri uzun süreler, siber araçların kullanıldığı, internet kafe vb. riskli mekanlar, riskli sitelere erişim gibi nedenlerden dolayı kendileri de bir süre sonra kurban durumuna düşmektedirler.

Okul Türleri Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Çalışmada öğrencilerin okullarının siber zorbalık ve algılanan sosyal destek algısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı, İmam hatip lisesi, meslek lisesi ve

Anadolu lisesi öğrencilerinin ortalama Siber zorbalık boyutu ve algılanana sosyal destek puanlarının bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($p>0,05$).

Sınıf Düzeyleri Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Çalışmada öğrencilerin sınıfları ile siber zorbalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p<0,05$). Daha önce yapılan çalışmalarda ise; Erdur-Baker ve Kavşut (2007); Özdemir ve Akar (2011) sınıf seviyesinin siber zorbalığı etkilemediğini belirtirken Kowalski ve Limber (2007) sınıf düzeyi ile siber zorbalık arasında anlamlı farklılık bulmuştur. 6. sınıfta okuyan öğrencilerin 7. ve 8. sınıfta okuyan öğrencilere göre daha düşük siber zorbalık puanına sahip olduğu belirtilmiştir.

Ayas ve Horzum (2012) sınıf seviyesi arttıkça siber zorbalığın arttığını belirtmiştir ve bu durum çalışmamızla farklılık göstermiştir. Alican ve Saban (2013)'ün araştırmasında ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Türkoğlu (2013), sınıf değişkeninin siber zorbalık düzeyine anlamlı bir farklılık olduğunu saptamış ve daha düşük sınıf öğrencilerinin problemleri internet kullanımının daha yüksek olduğunu saptamıştır, sonuçlar çalışmamız ile farklılıklar göstermektedir.

Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Çalışmamızda anne ve babaların eğitim durumu ile öğrencilerin siber zorbalık ve algılanana sosyal destek algısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı, ebeveynleri ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin ortalama Siber zorbalık boyutu ve algılanan sosyal destek puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur ($p>0,05$). Sarak (2012) ise baba eğitim düzeyinin artması ile siber zorba veya siber kurban olma durumunun azaldığı bulgusuna ulaşmıştır. Hem annenin hem de babanın eğitim durumları anket sonuçlarına göre etkili bulunmuştur.

Sarak (2012) ise bu bulgu ile uyumlu olarak baba eğitim düzeyinin artması ile siber zorba veya siber kurban olma durumunun azaldığı bulgusuna ulaşmıştır. Hem annenin hem de babanın eğitim durumları anket sonuçlarına göre etkili bulunmuştur. Buna göre ailenin eğitiminin etkisinin siber zorba veya siber kurban olma durumunu açısından etkili olduğu söylenebilir.

Anne eğitim durumu farklı olan öğrenciler arasında siber zorbalık tutumu ve sosyal destek algısı açısından farklılık bulunmaktadır ($p > 0,05$). İnan (2010), anne eğitim düzeyi arttıkça internet bağımlılık ve siber zorbalık tutumu düzeyinin arttığını tespit etmiştir.

Gelir Seviyesi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Farklı gelir seviyelerine sahip olan ailelerin çocuklarının siber zorbalık boyutu puanları bir birlerinden farksız olarak bulunmuştur. Çakır-Balta ve Horzum (2008); Gençer (2011) ve Türkoğlu (2013)'nin araştırması çalışmamızla uyum göstermemiş ve aile aylık gelir durumunun siber zorbalığa etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

İnterneti Kullanım Amaçları Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Çalışmada elde edilen önemli bulgulardan biri ise interneti kullanım amacının siber zorbalık ile ilişkisidir. Sonuçlara göre; facebook-twitter ve oyun oynayan bireylerin siber zorbalık düzeylerinin, ödev hazırlamak ve film müzik indirmek amacı ile internet kullanan bireylere göre daha yüksek seviyede olduğunu görmekteyiz.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan bazı araştırmalarda bizim araştırmamızı destekler nitelikte sonuçlar bulunmuş ve İnternet kullanım alanları ile siber zorbalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Bunlardan biri olan Kowalski ve Limber (2007) yaptıkları araştırmada ilköğretim ikinci kademedeki okuyan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerini incelemiş ve sohbet sitelerinde daha fazla vakit geçiren çocukların siber zorbalık durumuna daha yatkın oldukları sonucuna varmıştır.

Benzer sonuca ulaşan bir başka araştırma olan Gotfried ve diğerleri(2011)'nin çalışmasıdır. Bu çalışmada da araştırma çalışmasına katılan öğrencilerin yarısından fazlasının sosyal ağ siteleri geri kalanının ise sohbet odalarında siber zorbalık durumunun daha fazla olduğuna inandıklarını söylemişlerdir.

Sonuç olarak 3 temel hipotezimizden biri olan “Öğrencilerin sosyo-demografik ve diğer demografik özelliklerinin siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” hipotezi kısmen ret, kısmen kabul edilmek durumundadır. Cinsiyet, internet kullanım amacı, internet kullanım saati gibi değişkenlere göre farklılıklar tespit edilse de, sınıf, okul türü, gelir, yaş, anne ve babanın eğitim durumu gibi değişkenlere göre farklılıklar gözlemlenmemiştir.

Boyutlar arasındaki ilişkiler incelendiği zaman siber zorbalık üzerinde özel insan ve arkadaş boyutunun etkili olduğu, özel insan ve arkadaş desteği alan bireylerin siber zorbalığının daha düşük seviyelerde olduğunu ve özellikle arkadaş boyutunun özel insan boyutundan daha çok etkili olduğunu görmekteyiz. Fakat aile boyutunun siber zorbalık üzerine anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Özetle “Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” ve “Öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki alt boyutlar düzeyinde anlamlı mıdır? Var olduğu düşünülen bu ilişki istatistiksel olarak modellenabilir bir düzeyde midir?” hipotezleri kısmen ret ve kısmen kabul edilmek durumundadır.

6.SONUÇLARA İLİŞKİN ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırma bulgularına dayanarak elde edilen sonuçlara, önerilere ve yapılacak olan araştırmalar için araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Araştırma bulgularına dayanarak aşağıdaki öneriler yapılabilir.

1.Araştırmacılara Öneriler

Yapılan çalışma sonucunda sosyo-demografik özellikler alanında bazı değişken durumları bakılmıştır. Bunların zenginleştirilmesi, örneğin ; evde ya da yurtda kalıyor olmaları, kendilerine ait bir cep telefonunun olup olmadıkları maddeleri eklendiğinde daha zengin sonuçlarla karşılaşılabilceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin ailelerinden aldıkları sosyal destekten daha fazla arkadaşlarından ve özel insan(akraba,komşu,öğretmen...) olarak tanımladığımız kişilerden aldıkları sosyal destekin daha etkili olduğu anlaşılmıştır. Bu sonuca dayanarak, yeni bir çalışma yapacak araştırmacılara önerilebilir ki, daha küçük gruplarla çalışıldığında öğrencilerle birebir mülakat yapılarak bu durum daha sağlıklı gözlenebilir ve nedenleri üzerinde durulabilir.

2.Okul Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanlarına Öneriler

Çalışma sonucunda okul rehber öğretmenlerine şöyle önerilerde bulunabilir;

Çalışma sonucunda siber zorbalık düzeyi ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Böylece yapılabilecek öğrencilerin, siber zorbalık eğilimlerini ve mağduriyetlerini azaltmak ve hatta önüne geçebilmek için öğrencileri sosyal destek aldıklarını düşünecekleri ortamlar oluşturabilmektir. Bunlar grup rehberliği, sosyal etkinlikler , önleyici rehberlik çalışmalarına bağlı olarak yapılacak benzer uygulamalardır.

Öğrencilerin arkadaşlarından aldıkları sosyal destek puanları özellikle kız öğrencilerde yüksek olduğu görülmüştür. Buna dayanarak Kimdir Bu? Otobiyografi ve

danışmalarda öğrencilerin en fazla güvendikleri , işbirliği içinde olunabilecek öğrenciler belirleyip, arabulucuk faaliyeti benzeri çalışmalar yapılabilir.

Çalışmada öğrencilerin sosyal desteki en düşük aileden aldıkları görülmüştür. Bunun nedenlerini araştırarak ailelerle bu konuda işbirliği içinde olunmalıdır.

Anne –baba eğitim durumları ile öğrencilerin siber zorbalık puanları arasında ilişki olduğu görülmüştür. Bu nedenle, idare ve rehberlik servisi işbirliği içerisinde anne- baba eğitimleri verilerek ailelerin bu konuda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

İnterneti kullanım alanlarına göre öğrencilerin siber zorbalık düzeyleri yükselmektedir. Yani sohbet etmek için ve sosyal ağlarda vakit geçiren öğrencilerin siber zorbalık puanları yükselmektedir. Bu sonuca dayanarak öğrencilere doğru internet kullanımı, güvenli internet kullanımı, sosyal ortamda kendini koruma gibi temel konularda eğitimler verilerek bilgilendirme yapılmalıdır.

7. KAYNAKÇA

- Alican, C. ve Saban, A. (2013). *Ortaokul ve Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Tutumları: Ürgüp Örneği*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 35(2):1-14.
- Arıcak, O.T. (2009). *Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students*. Eğitim Arastirmalari-Eurasian Journal of Educational Research, 34, 167-184.
- Akbaba & Eroğlu, (2013). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 26 (1), s.105-121
- Ayas, T. ve Horzum, M.B. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Sanal Zorba ve Mağdur Olma Yaygınlığı*. İlköğretim Online, 112: 369-380.
- Baht, C. Suniti, 2008. “Cyber Bullying: Overview and Strategies for School Counsellors, Guidance Officers, and All School Personels”. *Australian Journal of Guidance and Counselling*. Cilt: 18, Sayı: 1, 53 – 66.
- Bayar,Y. (2010). “Okul Sosyal İklimi İle Geleneksel ve Sanal Zorbalık Arasındaki İlişkiler: Genellenmiş Akran Algısının Alıcı Rolü”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Belsey, B. (2006). Cyberbullying: An emerging threat to the “Always On” generation. Retrieved May 07 2012 from www.cyberbullying.org.
- Belsey, B. (2004). “Cyberbullying”, <http://www.cyberbully.ca>, 13.11.2010
- Besag, V.E. (1995). *Bullies and Victims in Schools. A Guide to Understanding and Management*. Philadelphia: Open University Press.
- Bozkurt, Y. (2013). “Dershane Öğretmenlerinin İş Tatmini ve Yöneticilerden Algılanan Sosyal Destekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.

- Breivik, K. & Olweus, D. 2006. Children of divorce in a Scandinavian welfare state: Are they less affected than US children? *Scandinavian Journal of Psychology*, 47, 61-74.
- Bridge, B. (2010), *Zorbalık-Mobbing: Bilinmeyen Çeşitleri ve Çözümleri*, 2. Baskı, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Burnukara, P. (2009). “İlk ve Orta Ergenlikte Geleneksel ve Sanal Akran Zorbalığına İlişkin Betimsel Bir İnceleme”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Calvete, E., Orue, I., Estévez, A., Villardón, L. & Padilla, P. (2010). Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors profile. *Computers in Human Behavior*, 26 1128–1135
- Calvete, E., Orue, I., Estévez, A., Villardón, L. ve Padilla, P. (2010) *Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors profile*. *Computers in Human Behavior*, 26 1128–1135
- Çakır-Balta, Ö. ve Horzum, M. B. (2008). “Web Tabanlı Öğretim Ortamındaki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.
- Çetin, B., Eroğlu, Y., Peker, A., Akbaba, S. ve Pepsoy, S. (2012). The investigation of relationship among relational-interdependent self-construal, cyberbullying and psychological disharmony in adolescents: An investigation structural equation modelling. *Educational Sciences*, 12 (2), 646-653.
- Davidson, L.M., Demeray, M.K. (2007). Social support as a moderator between victimization and internalizing-externalizing distress from bullying. *School Psychology Review*, 36 (3), 383-405.
- Dilmaç, B. (2009). Sanal Zorbalığı Yordayan Psikolojik İhtiyaçlar. Lisans Öğrencileri İçin Bir Ön Çalışma. *Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Bilimleri*, 9, 1291-1325.

- Dilmaç, B. (2007). "Psychological Needs As A Predictor Of Cyber Bullying: A Preliminary Report On College Students" *Education Sciences: Theory&Practice* Summer 2009 Sf. 1307-1325
- Dooley, J. J., Pyzalski, J., & Cross, D. (2009). Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. *Zeitschrift für Psychologie [Journal of Psychology]*, 217(4), 182-188.
- Duru, E. (2008). "Üniversiteye uyum sürecinde yalnızlığı yordama da sosyal destek ve sosyal bağlılığın doğrudan ve dolaylı rolleri". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 13-24.
- Ekşi, F. ve Ümmet, D (2013). ,” Bir Kişilerarası İletişim Problemi Olarak İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık: Psikolojik Danışma Açısından Değerlendirilmesi” *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 11, No. 25, 91-115.
- Olweus, D. (1994) “ Annotation: Bullying at School: Basic Facts and Effects of a School Based Intervention Program.” *Association for Child Psychology and Psychiatry Printed in Great Britain (j. Child Psychology and Psychiatry)*. Cilt 35, 7, 1171-1190
- Erdur, Baker.Ö. ve Kavsut, F. (2007). “Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık”. *Eurasian Journal Of Educational Research*, Vol. 27, s.31-42.
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). “Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme”. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 1-15.
- Esen, B. K. (2009). “Adolescents İnternet Addiction İs Predicted By Peer Presure And Percieved Social Support”. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1331-1340.
- Estevez, E., Musitu, G. & Herrero, J. (2005). “The influence of violent behavior and victimization at school on psychological distress”: *The role of parents and teachers. Adolescence*, 40 (157), 183-196.

- Eylen, B. (2001). “Bilgi verici Danışmanlığın Kanser Hastalarının Ailelerinin Sosyal Destek Becerileri Üzerine Etkisi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gençer, S.L. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Durumlarının İnternet Kullanım Profilleri ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıklarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Griffin, R.S. & Gross, M.A. (2004). Childhood bullying: current empirical findings and future directions for research. *Aggression and Violent Behavior*, 9, 379-400.
- Harmon, A. (2004). “Internet Gives Teenage Bullies Weapons to Wound From Afar”.
<http://www.nytimes.com/ref/member center/nytarchive.10.06.2012>
- <http://www.hurriyet.com.tr/planet/20293523.asp>
- Hinduja, S. ve Patchin, J.W. (2009) *Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*.
- İnan, A. (2010). İlköğretim II. Kademe ve Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Internet World Stats, 10.10.2010
- Kiesler, S., & Sproull, L. (1992). Group decision making and communication technology. *Organizational Behavior & Human Decision Processes*, 52, 96–123.
- Kopecký, K., Szotkowski, R. & Krejci, V. (2012). The risks of internet communication. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 69, 1348 – 1357.
- Kowalski, R.M. & Limber, S.P. (2007). Electronic Bullying Among Middle School Students. *The Journal Of Adolescent Health: Official Publication Of The Society For Adolescent. Medicine*, 41(6): 22-30.
- Kozaklı, H. (2006). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi: Mersin.

- Li, Q. (2006). Cyberbullying In Schools: A Research Of Gender Differences, *School Psychology International*, 27:157-170.
- Li, Q., Cross, D., & Smith, P. K. (2012). *Cyberbullying in the Global Playground*. West Sussex: Blackwell Publishing.
- Lyznicki, J. M., McCaffree, M. A. & Robinowitz C. B. (2004). Childhood bullying: Implications for physicians, *American Family Physician*, 70, 1723-1730.
- Marini, Z. A., Dane, A.V., Bosacki, S.L. & Cura, Y.L.C. (2006). Direct and indirect bully-victims: Differential psychosocial risk factors associated with adolescents involved in bullying and victimization. *Aggressive Behavior*, 32, 551-569.
- Nocentini, A., Calmaesra, J (2010). "Cyberbullying: Labels, Behaviors and Definition in Three European Countires". *Australian Journal of Guidance and Counselling*. Cilt:20, Sayı:2, 129-142.
- Olweus, D., Smith, P. K., Morita, Y. E., Junger-Tas, J. E., Catalano, R. F. & Slee, P. E. (1999). *The Nature of School Bullying: A Cross-National Perspective*. Taylor & Frances/Routledge.
- Özdemir, M. ve Akar, F. (2011). "Lise Öğrencilerinin Siber Zorbaliğa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. Cilt: 117, Sayı: 4, 605 – 626.
- Pearson Richard, E. and *Social Support Perspectives And Practice*, Sage Publications, Newbury Park London New Delhi, 1990, s.7. Aktaran; Sürücü M.(2005). Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin incelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi, Ankara, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Pişkin, M. (2002). "Okul Zorbaliğı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 531-562.
- Rigby, K. (2000). *Bullying in schools. What to do about it*. Acer: Melbourne.

- Rigby, K. (2011). What can schools do about cases of bullying?, *Pastoral Care in Education*, Vol. 29, No. 4, ss. 273–285.
- Sarak, Ö. (2012). Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Sleglova, V. & Cerna, A. (2011). Cyberbullying in adolescent victims: perception and coping. (2), article 4. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 5
- Smith, P. K. (2011). School Bullying. *Sociologia, Problemas E Práticas*, 81-98.
- Subrahmanyam, Kaveri & Greenfield, P. (2008). “Online Communication and Adolescent Relationships”. *The Future of Children*. Cilt: 18, Sayı: 1, 119 – 146.
- Şahin, M. (2012). The relationship between the cyberbullying/ cybervictimization and loneliness among adolescent. *Children and Youth Sevices Rewiev*, 34, 834- 837.
- Topçu, Ç. ve Erdur, Ö. (2007). *Geleneksel Akran Zorbalığının, Siber Zorbalığının Ve Bu İki Tip Zorbalık Türü Arasındaki İlişkinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongre Kitabı. Tokat, 255.
- Totura, C.M.W, Green A.E., Karver, M.S. Gesten, A.L. (2008). Multiple informants in the assessment of psychological, behavioral, and academic corralates of bullying and victimization in middle school. *Journal of Adolescence*, 1-19.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Türkoğlu, S. (2013). “Ergenlerin Problemlerini İnternet Kullanımları İle Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Willard, N. (2007). Educator’s guide to cyberbullying and cyberthreats. csriu.org/cyberbully/docs/cbteducator.pdf adresinden 01.05.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

- Willard, N. E. (2005). Educator's guide to cyberbullying and cyberthreats. Erişim Yeri, <http://www.cyberbully.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf> (Erişim Tarihi, 14/05/2013)
- Williams, K. R., & Guerra, N. G. (2007). Prevalence and predictors of internet bullying. *Journal of Adolescent Health, 41*, 14–21.
- Yaman, Erkan, Eroğlu, Yüksel, Peker, Adem, (2011), *Başaçıkma Stratejileriyle: Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık*, 1. Baskı, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ybarra, M. L., Deiner-West, M. & Leaf, P. J. (2007). Examining the overlap in internet harassment and school bullying: Implications for school intervention. *Journal of Adolescent Health, 41*(6), 42-50.

8. EKLER

EK-1

Kişisel Bilgi Formu

1)Cinsiyetiniz

Kız () Erkek ()

2)Sınıfınız

9() 10() 11() 12()

3)Okul Türü :

Meslek Lisesi() İmam Hatip() Anadolu Lisesi () Genel Lise ()

4)Günde ortalama kaç saatinizi internet kullanımına ayırıyorsunuz?

1 saatten az () 1-2 saat () 2-5 saat () saatten fazla () 5

5)İnterneti daha çok hangi amaçlar için kullanıyorsunuz:

Ödev hazırlamak() Film – müzik indirmek ()

Facebook, twitter () Oyun oynamak ()

() Diğer

6) Ailenizin gelir durumu

1000 TL'den az () 1001 TL – 2000 TL arası ()

2001 TL – 3000 TL arası () 3000 TL'den fazla ()

7) Annenizin eğitim durumu İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite()

8) Babanızın eğitim durumu İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite()

EK-2

SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ

Sevgili Gençler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençler arasında görülen bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Okuduğunuz davranışı "hiçbir zaman yapmam" diyorsanız "Hiçbir Zaman" yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı "bazen yaparım" diyorsanız "Bazen" yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı "çoğu zaman yaparım" diyorsanız "Çoğu Zaman" yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı "her zaman yaparım" diyorsanız "Her Zaman" yazısını işaretleyin. Çalışmamıza destek olduğunuz için teşekkür ederim.

1	İnternette başkasının adını kullanarak e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını gizlice kullanarak hesap açarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
3	İnternette arkadaşlarımın ya da başka kişilerin kişisel bilgilerini kullanırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
4	İnternette başka kişilere virüslü mesaj (e-mail) gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
5	Arkadaşlarımın şifrelerini onların haberi olmadan internette kullanırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
6	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerine girmeye çalışırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
7	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice onların oyunlarına girmeye çalışırım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
8	İnternette başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
9	İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
10	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan farklı sitelerde yayınlıyorum.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
11	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını onların iznini almadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
12	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlıyorum.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
13	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
14	İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma hakaret eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman

15	internette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla alay ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
16	internette arkadaşlarıma ya da başkalarına hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
17	Bir insanın yüzüne asla söyleyemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla söylerim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
18	Cep telefonundan başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
19	Cep telefonundan başka kişilerin fotoğraflarını onların iznini almadan diğer kişilere gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
20	Cep telefonundan başka kişilere onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
21	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
22	Cep telefonundan başka kişilere hakaret eden mesajlar gönderirim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
23	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle alay ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
24	Telefonla başkalarını arayarak onları rahatsız ederim.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman

EK-3

ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

H. Lütfen aşağıdaki maddeleri okuyarak her bir maddeye ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Pek katılmıyorum	Kararsızım	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.Ailem (örn., annem, babam, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6	7
2.İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örn., annemden, babamdan, kardeşlerimden) alırım.	1	2	3	4	5	6	7
3.Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.	1	2	3	4	5	6	7
4.İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
5.Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	1	2	3	4	5	6	7
6.Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim özel bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	1	2	3	4	5	6	7
7.Sorunlarımı ailemle (örn., annemle, babamla, kardeşlerimle) konuşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
8.Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.	1	2	3	4	5	6	7
9.Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	1	2	3	4	5	6	7
10.Kararlarımı vermede ailem (örn., annem, babam, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.	1	2	3	4	5	6	7
11.Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örn., öğretmen, akraba, komşu, doktor) var.	1	2	3	4	5	6	7
12.Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7

Anket bitmiştir, katılımınız için teşekkür ederim

9. ÖZGEÇMİŞ

Genel Bilgi:

Adres : Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu Kozaklı/NEVŞEHİR

E-mail : asliakar@hotmail.com.tr

Eğitim İle ilgili Bilgiler:

Lisans : Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

Y. Lisans: Mevlana Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Üzerinde Çalışılan Alan:

Ortaöğretim öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

İş Deneyimi:

2012-2013 Rehber Öğretmen, Çine Anadolu İmam Hatip Lisesi, Çine/AYDIN

2013-2014 Rehber Öğretmen, Kozaklı Lisesi, Kozaklı/NEVŞEHİR

2014-2015 Rehber Öğretmen, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, Kozaklı/NEVŞEHİR